

HØGSKOLEN STORD/HAUGESUND

Eksamensinnlevering

Emnekode: BLU-BACH15

Emnenavn: Bacheloroppgave

Vurderingsform: Bacheloroppgave

Kandidatnummer: 26 & 22

Leveringsfrist: 10. januar 2017

Ordinær eksamen eller kontinuasjon: Ordinær

Veileder: Kjell Bjørn Minde

Forebygging av seksuelle overgrep

Bacheloroppgave Høsten 2016

Barnehagelærer 3. år

Kandidat 26 & 22

Foto: privat

*«Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i 4-6
årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle
overgrep mot barn?»*

Forord

I løpet av denne prosessen har vi fått ny og nyttig kunnskap i forhold til det å skrive en bacheloroppgave, samt temaet vi har fordypet oss i. Det overordnede temaet vårt var forebygging av seksuelle overgrep, derav ble den ferdigstilte problemstillingen seende slik ut «*Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i 4-6 årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep mot barn?*».

Temaet er svært aktuelt i dagens samfunn, og vi mener derfor at det bør få enda mer fokus enn det det allerede har, i forhold til forebyggingsdelen i et slikt arbeid. Vi håper med denne bacheloroppgaven at vi kan vise andre betydningen av å lære barn i barnehagealder om kropp og grenser, for å forebygge mot seksuelle overgrep.

Vi vil først og fremst takke vår veileder Kjell Bjørn Minde, som har vært til stor hjelp underveis i oppgavens utforming. Vi vil også takke barnehagene som deltok i vårt forskningsintervju, slik at vi fikk gjennomført oppgaven. Videre vil vi også takke våre informanter Erik Sandnes Oksavik, Eli Rygg, Margrete Wiede Aasland og Kaja Zachariassen som har vært til stor hjelp med viktig informasjon. Til slutt vil vi takke Liv Ingrid Fjellanger, faglærer på Høgskulen Stord/Haugesund, som har svart på spørsmål underveis.

Høgskulen Stord/Haugesund

Januar 2017

Sammendrag

I vår bacheloroppgave har det overordnede temaet vært seksuelle overgrep, der vi har valgt å sette fokus på hvordan barnehagen kan bevisstgjøre barn om egne grenser og kropp for å forebygge seksuelle overgrep. Vi har valgt å sette fokus på ulike metodikker, fremgangsmåter og væremåter de voksne i barnehagen kan benytte seg av i slikt forebyggingsarbeid.

Problemstillingen ble i følge dette: *«Hvordan kan de ansatte barnehagen bevisstgjøre barn i alderen 4-6 år om sin kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep mot barn?»*.

For at vi skulle finne svar på vår problemstilling, valgte vi å benytte oss av den kvalitative forskningsmetoden, ved hjelp av kvalitative forskningsintervjuer. I løpet av oppgaven har vi sendt ut intervjuer til barnehager rundt om i landet, for å kunne finne svar på dette. Vi har også benyttet oss av relevant teori knyttet til vår problemstilling, som har vært med på å svare på denne. Når vi til slutt har sitt på teorien og besvarelsene fra intervjuene, samt presentert besvarelsene, har vi drøftet dette opp med den ferdigstilte teorien vi har brukt. Til slutt har vi kommet med en avslutning/konklusjon. Hvilke metodikker finnes det, hvilke fremgangsmåter benyttes det og hvilke betydning har de ansatte i barnehagen i et slikt forebyggingsarbeid.

Summary

Our dissertation is about sexual assaults with a focus on how pre-school staff members can educate children about boundaries, when it comes to their own bodies, in order to prevent sexual assaults. We have chosen to look at different methods, approaches and behaviours, adults may utilise in order prevent sexual assaults from happening. We ask ourselves, “How can pre-school staff members raise awareness in children aged 4 - 6 about their personal boundaries and their bodies as a way of preventing sexual assaults committed by adults?”

To find the answer to our question, we chose to use a qualitative research method by performing qualitative research interviews. During the time of our research, we sent out questionnaires to several pre-schools spread all over the country, as a way of getting the answers we were searching for. We also used relevant theoretical theories. After having looked at relevant theories and findings from the interviews, as well as presenting the findings, we compared this to the main theory we chose to use. As a result, we have come up with a final conclusion. A conclusion which contains the methods available, approaches that can be used and the importance of pre-school staff members in the process of preventing sexual assaults against children.

Innholdsfortegnelse

Forord	i
Sammendrag.....	ii
1.0 Innledning	5
1.1 Begrepsavklaring	6
1.2 Valg av tema og problemstilling	6
1.3 Oppgavens oppbygging.....	7
2.0 Teorigrunnlag	8
2.1 Hva er seksuelle overgrep?.....	8
2.2 Et tabubelagt område?.....	9
2.3 Hvordan bevisstgjøre barn om sin egen kropp for å forebygge seksuelle overgrep?	10
2.4 Hvilke grad av betydning har nær relasjon i forhold til forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep?.....	11
2.5 Alderstypiske trekk ved den seksuelle utviklingen.....	11
2.6 Hvilke metodikker finnes det for å snakke med barna om seksualitet og overgrep?.....	13
2.6.1 Samtale med barna som metodikk.....	14
2.6.2 Barns seksuelle lek som metodikk.....	16
2.7 Hvilke metodikk kan barnehagen benytte for at barna kan lære om egen kropp og personlige og sosiale grenser?	18
2.8 Hvilke rutiner har forskjellige kommuner angående forebygging av seksuelle overgrep per i dag?	19
3.0 Metode	20
3.1 Kvalitativ metode.....	21
3.1.1 Kvalitativ forskningsintervju.....	21
3.2 Etske retningslinjer	23
4.0 Presentasjon av funn etter intervju	23
4.1 Hvordan kan barnehagen bevisstgjøre barn om kropp i forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep?.....	24
4.1.2 Presentasjon av Barnehage 1	24
4.1.3 Presentasjon av Barnehage 2.....	26
4.1.4 Presentasjon av Barnehage 3.....	27
4.1.5 Presentasjon av Barnehage 4.....	27

4.2.1 Besvarelse fra Erik Sandnes Oksavik	28
5.0 Drøfting og resultat av funn og teori	31
5.1 Betydningen av direkte samtale mellom barn og voksen som metodikk	31
5.2 Voksenrollens betydning i forebygging av seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne	33
5.3 Barnehageansattes kunnskap per i dag	34
5.4 Reliabilitet og validitet	36
6.0 Avslutning og veien videre	38
Litteraturliste	40
Vedlegg 1. Søknad om deltagelse	42
Vedlegg 2. Intervjuguide	44

1.0 Innledning

Seksuelle overgrep mot barn har vært et tabubelagt tema i mange år. Så tabubelagt at vi ikke vet eller har nok kunnskap og kompetanse på hvordan vi skal håndtere en slik sak dersom noe skulle skje. Samtidig som vi sitter med for lite kunnskap om hvordan vi kan samtale med barna i barnehagen rundt dette temaet. Vi blir ofte flau og kanskje vi skjærer oss vekk fra temaet dersom en liten gutt eller jente kommer bort med en bok om kroppen og vil vi skal lese for h*n. Men er det riktig måte å gå frem på? Hvem er det som skal læres? Hvordan kan vi jobbe med at barn får lære mer om sin egen kropp, samtidig som barna lærer hvor grensene skal gå? Går det fint om pappa, pappa eller andre voksne personer kommer bort og skal gi deg en klem, samtidig som en kjenner hender på steder en føler ubehag? Hvordan kan barna lære å si nei i en slik sammenheng hvis det skulle skje, når vi ikke tørr å ta opp kampen med tabuen å samtale med barna om dette?

Vi må ikke glemme at per i dag er barnehagen en mangfoldig institusjon. Barnehagen består av et mangfold av mange ulike kulturelle familier, derav ulike språkgrupper. Det kan derfor være en ide å sette seg inn i kulturen til de kulturene som finnes i barnehagen. Her kan en få oversikt om hvordan de praktiserer på dette temaet. I følge Søfteland (2005, s. 34) har det vært lite fokus på seksuelle overgrep mot barn når det gjelder de kulturelle tradisjonene, som igjen har resultert i lite fokus på framgangsmåter som er med på å forhindre overgrep. Nå i det siste har temaet fått mye mer oppmerksomhet. Vi kan blant annet klikke oss inn på ulike videoer som blir lagt ut på sosiale medier som blant annet facebook der ulike instanser som helsevesenet, politiet og barnevernet oppfordrer til å lære mye mer om dette området, men også å snakke om det.

I denne oppgaven ønsker vi derfor å sette fokus og forske på hvordan vi i barnehagen kan bevisstgjøre barn om sin egen kropp for å forebygge seksuelle overgrep. Hvordan kan vi lære barna om hva som er rett og hva som er galt innen dette området? Vi ønsker også å se om det finnes tidligere metoder for dette, hva fremgangsmetode blir brukt og hvilke verktøy brukes det i slike sammenhenger. Vi vil presisere at denne oppgaven handler om seksuelle overgrep begått av voksne mot barn, da det er dette vi hører og ser mest av i medier, nyheter og lignende. Vi vil også informere om at de informantene vi refererer til i fotnotene i løpet av vår oppgave, har gitt oss sitt fulle samtykke om å bli referert tilbake til med sitt fulle navn, yrke og eventuelle e-post adresser.

1.1 Begrepsavklaring

Før vi starter å presentere våre teorifunn, vil vi avklare noen begrep en vil møte flere ganger i løpet av denne bacheloroppgaven. Dette gjør vi for å belyse og konkretisere hva som egentlig menes og legges i begrepene, og hvorfor akkurat disse er relevante i forhold til tematikken i vår oppgave. Begrepene vi vil presentere er ord tatt ut fra vår problemstilling, samt ord vi mener henger sammen med det valgte temaet vårt, forebygging av seksuelle overgrep.

Tabu - Dersom noe blir sett på som forbudt eller uevnelig kan dette være ord eller temaer som blir oppfattet som tabuer (Almås, 2016). Disse er ofte, ifølge Almås, basert på kulturelle forestillinger og sosiale regler på hva som blir sett på som ønsket eller uønsket handling. Grunner for at tabuer blir opprettholdt kan være gjennom mangle kunnskaper og uvitenhet.

Bevisstgjøre – Ved å bevisstgjøre barn mener vi å lære de så mye så mulig på deres premisser i forhold til temaet kropp og seksualitet. Hva er lov å gjøre med andre? Hva er ulovlig å gjøre mot andre og så lignende.

Grenser – Her mener vi at barnet er klar over at det bestemmer over sin egen kropp og sine personlige grenser. Barnet må vite det er greit å si nei, dersom noe kjennes ubehagelig eller ekkelt, samtidig som de må lære seg å respektere andres grenser.

Seksuelle overgrep – Seksuelle overgrep er lokking, tvang og trussel mot barn, der autoritetspersonen vil ha barnet med på seksuell omgang, enten ved å se på eller å delta selv (Ringerike Kommune, 2015, s. 3).

1.2 Valg av tema og problemstilling

Dagens samfunn kan bære preg av negative holdninger i forhold til seksualitet. Vi ønsker derfor å gå inn temaet, søke kunnskap og bli bedre kjent med metoder for hvordan en kan snakke med barn om seksualitet. Hvorfor opplever enkelte voksne dette som vanskelig og utfordrende når seksualitet er en helt naturlig menneskelig følelse? Vi har lenge vist vår interesse og engasjement for forebygging av seksuelle overgrep, og mener det er viktig at dagens barnehager setter mye mer fokus på dette området.

I arbeid med barns seksualitet, og hvordan en kan lære om dette i barnehagen, er det nødvendig å ha kompetanse om barnas utvikling i forhold til bevissthet rundt egen kropp og seksualitet. I vår bacheloroppgave har vi valgt å fokusere på de større barna i barnehagen, ettersom det statistisk sett er i denne aldersgruppen de fleste seksuelle overgrep starter, ifølge Kristine Gøthesen (Samuelsen & Hansen, 2016).

Vi vil presisere at grunnen til at vi velger å gå inn i dette temaet er fordi vi er engasjerte for at barna skal få en best mulig barndom uten vold og overgrep, men også en god helse med et naturlig forhold til kropp og seksualitet.

I løpet av bacheloroppgaven vår vil vi undersøke hvilke metodikker barnehagen benytter seg av for å bevisstgjøre barn om kropp og grenser, samt hvordan de voksne bør kommunisere med barn i forhold til temaet. Hovedfokuset i oppgaven vår ligger derfor på forebyggingsdelen av seksuelle overgrep mot barn. Ved hjelp av litteratur, rapporter og kvalitativ forskningsmetoder håper vi å finne svar på vår problemstilling.

Problemstillingen vi ønsker å finne svar på ble derfor «*Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i alderen 4-6 årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep, mot barn?*».

1.3 Oppgavens oppbygging

Kapittel 1: Innledning, tema og problemstilling: I dette kapitlet vil vi presentere bakgrunn for oppgaven og hvorfor akkurat denne. Vi vil også presentere hvilke tema vi har valgt og hvorfor, samt å presentere problemstillingen vi har ferdigstilt.

Kapittel 2: Her vil teorigrunnet for oppgaven ligge, for å underbygge vår problemstilling og tema for oppgaven. Vi vil gå inn i de ulike teoriene om forebygging av seksuell overgrep, ulike begrep som seksuelle overgrep og tabu og hvilke betydning voksenrollen kan ha, i arbeid med å forebygge seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne.

Kapittel 3: Her vil vi presentere oppgavens metode. Vi har i løpet av oppgaven benyttet oss av en kvalitativ metode, og vil derfor presentere dette. Videre vil vi også gå gjennom de etiske retningslinjer, samt en refleksjon etter endt gjennomførelser.

Kapittel 4: Vi vil presentere datainnsamlingene vi får inn fra de kvalitative forskningsintervjuene i dette kapitlet. Vi vil gå inn på hvert intervju, hvor vi fokuserer på ulike metodikker en kan bruke i barnehagen, for å forebygge seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne.

Kapittel 5: Vi vil drøfte det vi har funnet ut fra de kvalitative forskningsintervjuene og diskutere våre funn. Samtidig vil vi sette det opp med den endte teorien vi allerede har brukt i oppgaven. Her vil også reliabilitet og validitet bli presentert.

Kapittel 6: Avslutning og konklusjon fra oppgaven som er knyttet til problemstillingen.

2.0 Teorigrunnlag

I teorikapittelet vil teorien for problemstillingen bli fremstilt for å forsterke oppgaven og svarene vi ønsker. Problemstilling er «*Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i 4-6 årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep, mot barn?*». Vi vil først presentere hva seksuelle overgrep er for å få grunnlaget for oppgaven. Seksuelle overgrep er også et tabubelagt område i barnehagene, derfor ønsker vi også å se nærmere på dette, samtidig støtte det opp med teori. Videre vil vi ved hjelp av teori svare på hvordan barnehagen kan bevisstgjøre barn om egen kropp og grensesetting, samtidig som vi vil se betydningen for en nær relasjon i denne sammenhengen.

2.1 Hva er seksuelle overgrep?

I seksuallovbrudd til bestemmelse i Straffeloven (2005, kap. 26) blir definisjonen seksuelle overgrep satt i et juridisk perspektiv, samtidig som vi finner ulike svar på definisjonen. Lov om seksuallovbrudd består av mange underkapitler, derav kan vi blant annet se hva lov og straff menes ved grov seksuell omgang med barn under 14 (Straffeloven, 2005, §301). Utover i loven finner vi også andre straffbare seksuelle handlinger, men finner ikke en konkret eller spesifikk definisjon på hva seksuelle overgrep er.

Selv om det ikke står spesifikt og konkret i straffeloven hva seksuelle overgrep er, kan vi likevel finne ulike definisjoner som nevnt ovenfor. Vi kan dele opp begrepet i bolker: Seksuell omgang, seksuell handling og seksuelt krenkende eller annen uanstendig adferd. Dette har vi fått opplyst i en e-post av Kaja Zachariassen som jobber innen sedelighet i politiet i Bergen. ¹

Noen som også har satt seg inn i dette temaet er Ringerike Kommune. De har laget en dokumentasjon for rutiner og veileder for håndtering av mistanke om seksuelle overgrep. Ringerike Kommune (2015, s. 3) definerer seksuelle overgrep som lokking, tvang og trussel mot barn, der autoritetspersonen vil ha barnet med på seksuell omgang, enten ved å se på eller å delta selv. Videre har også Ringerike Kommune tatt med juridisk definisjon av seksuelle overgrep som inngår i straffelovens kapittel 19 om seksuallovbrudd, der de er blitt delt opp i kategorier. «*Seksuell omgang*; kan være samleiesurrogater eller samleie analt, oralt og/eller vaginalt» og «*Seksuell handling*; kan være beføling av barnet og/eller at barnet tvinges til å ta på overgriperes kjønnsorganer» (Ringerike kommune, 2015, s. 3)

Seksuelle overgrep er et tema som er svært sårbart og komplisert å snakke om. Spesielt

---

¹ Kaja Zachariassen, politibetjent i Bergen. E-post 28.11.2016

sårbart er det når det er snakk om seksuelle overgrep mot barn begått av voksne mennesker. Når det dukker opp saker i medier der vi leser foreldre og andre omsorgspersoner som har forgrepet seg på barn, kan vi nesten ikke tro på det. Barna er de kjæreste en har, så hvorfor skal en da overgriper seg på noe som er så sårbart og lite?

Noen andre som også har gått inn i begrepet er Søfteland (2005, s. 38), men der er begrepet seksuelle overgrep fremstilt som en diffust definisjon, fordi selve begrepet har så mange flerfaglig forståelser. Det kan være definisjonen på familier som trenger hjelp fordi de er i en sårbar situasjon, barn som trenger beskyttelse fordi de er sårbare, samtidig som det kan ha betydningen for straffbare handlinger.

2.2 Et tabubelagt område?

I dag har vi mye mer kunnskaper og forståelse om seksualitet enn noen gang tidligere, likevel er vi på langt nær mer åpne om temaet (Langfeldt, 1986, s. 53). Det kan virke som samfunnet har utviklet en negativ holdning til seksualiteten som konsekvens av at vi er blitt mer opptatt av overgrep de siste årene. Vi klarer ikke å kombinere de negative med de positive og naturlige sidene ved seksualitet, ettersom vi er svært opptatt og påvirket av tabukulturen rundt temaet. (Langfeldt, 1986, s. 54).

Det er viktig at de som jobber med barn viser åpenhet rundt seksualitet ettersom åpenhet gir ny kunnskap (Almås, 2016). Videre sier Almås at tabuforestillinger kan bli et problem fordi mange voksne i samspill med barn vegrer seg for å snakke om seksualitet, dette kan også skyldes manglende kompetanse om temaet.

Grunner for at voksne vegrer seg for å snakke med barn om seksualitet kan i tillegg til tabukulturen være sitt personlige forhold til egen kropp og seksualitet. Barn er eksperter på å lese kroppsspråk og vil dermed påvirkes dersom den voksne viser usikkerhet. I følge Langfeldt (1986, s. 55) vil vårt negative syn og seksuelle fordommer, ha stor påvirkningskraft i forhold til hvordan vi handler i samspill rundt barns seksualitet.

Voksne i arbeid med barn bør være bevisst på deres seksuelle utvikling, dermed er det viktig at vi kan vår historie. I denne sammenheng kan vi se nærmere diskurs begrepet, som Foucault definerer som en virkelighet og «sannhet» som råder, men også vil være en blindhet. (Skarpsno, 2013, s. 14). Dermed vil de sexologiske diskursene være med på å lage normer for hva som er rett og galt.

Videre forbinder Foucault også diskurs med makt, ettersom den som har definisjonsmakten vil kunne påvirke selve diskursen, og dermed virkeligheten. Derfor er det viktig at de ansatte i barnehagen er bevisste på dagens diskurser og deres makt i forhold til hvordan de kommuniserer med barna om seksualitet. Ved at voksne skaper bevissthet over egne holdninger vil dette bidra til at barns seksualitet ikke overlates til tilfeldigheter, og dermed ikke utvikler et negativt forhold til egen og andres kropp og seksuelle følelser. (Skarpsno, 2013, s. 14, 52).

Barnehagen er en arena der ulike tabuemaer kan tas opp og settes på dagsorden. De voksne kan redusere tabuer ved å spørre barna om hva de vet eller har hørt om temaet fra før. «Det er nødvendig for barna at tausheten brytes» (Killèn, 2010, s. 203).

2.3 Hvordan bevisstgjøre barn om sin egen kropp for å forebygge seksuelle overgrep?

Hvordan kan de ansatte i barnehagen gå frem for å bevisst lære og gi barn kunnskaper om kropp og seksualitet? Friis (Antonsen, 2015) mener at i forhold til det å lære å kjenne egne grenser, er det viktig å være i forkant og gjøre barna trygge. En viktig faktor som vil kunne spille inn og påvirke vil være de ansattes kompetanse og forhold til seksualitet, ettersom trygge voksne vil kunne gi trygge barn. Det å gå frem som en god rollemodell for barna, vil påvirke hvordan de tar imot den nye kunnskapen.

Hvordan skal barna kunne lære seg å si nei ved en ubehagelig situasjon, dersom de ikke vet at handlingen som skjer er ulovlig? Kunnskap gir makt, og barna trenger nettopp kunnskap for å ha mulighet til å beskytte seg mot blant annet overgrep eller andre ubehagelige situasjoner. De må lære seg hva som er rett og galt, og at de selv bestemmer over sin egen kropp. Kun da vil barnet være rystet dersom det skulle komme i en situasjon der personlige grenser i høy grad overtreides. Vi kan derfor se på verdien og forskjellen de ansatte i barnehagen har mulighet å utgjøre, ved å sette fokus på å lære barn om deres seksualitet og personlige grenser i forhold til egen kropp.

Før en begynner å fokusere på et slikt tema i en barnehage, er det viktig å la de ansatte reflektere og bli bevisst på hva som preger dem, samt egne holdninger i forhold til barns seksualitet. «Ved å sette ord på den tause kunnskapen kan vi bli kjent med hva som preger våre handlinger eller mangel på sådan» (Skarpsno, 2013, s. 26). Det er nettopp ved å reflektere over egne holdninger og tanker, at en kan oppdage nye sider ved seg selv og temaet en ønsker å undersøke.

2.4 Hvilke grad av betydning har nær relasjon i forhold til forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep?

Tobin henviser til en modell som kalles *den offentlige helsemodellen*, der en må ta hensyn til tre faktorer i arbeid med forebygging av seksuelle overgrep mot barn. Disse faktorene består av selve overgriperen, omgivelsene og det potensielle offeret (Kvam, 2001, s. 110). Det sistnevnte punktet vil være det som står i fokus for vår bacheloroppgave. Hvordan kan barnehagen hjelpe barna med forståelse av egne personlige grenser i forhold til kropp? I følge helsemodellen vil «kunnskaper, et positivt selvbilde, trygghet samt selvforsvar» være viktige punkter i arbeid med denne type forebygging.

Vi kan derfor se på viktigheten ved trygghet og tilknytningen mellom barn og voksne ved denne type samtale. Det å snakke med barna om kropp og grenser krever at de voksne og barna har en god kommunikasjon. Det handler også mye om at de voksne bør kjenne barna godt og omvendt. I en slik samtale mellom barn og voksne, bør de voksne kommunisere på en slik måte av barna forstår de. Claussen (2008, s. 93) hevder at en forskning sier at måten vi kommuniserer med barn på kan ha mye å si på meningsinnholdet, hvordan denne setter seg kontra de kognitive evnene som barna mangler. Videre sier Claussen at relasjonen mellom barn og voksne har mye å si, fordi dette er med på å påvirke hvordan barna formidler seg.

2.5 Alderstypiske trekk ved den seksuelle utviklingen

Barn og deres seksualitet er et tema som det ikke fokuseres nok på i samfunnet i dag. Noen voksne mener kanskje det er flaut og vet ikke hvordan de skal forholde seg til dette. Barn er tross alt født med seksuelle følelser og utforsker både seg selv og andre gjennom blant annet leker med seksuelle undertoner, noe som er en normal og naturlig prosess i forhold til den seksuelle utviklingen (Fossbråten & Hårberg, 2011).

De som arbeider med barn bør ha kjennskap til de alderstypiske tegnene i forhold til den seksuelle utviklingen. På denne måten kan de ansatte i en barnehage være mer rystet til å skille mellom det som er naturlige handlingsmønstre for barn og det som kan tyde på tegn til at barnet har vært utsatt for en ulovlig handling. Allerede mellom barnehagealdrene er det mye som skjer i denne utviklingen for barna, og det er hovedsakelig egne hender de bruker for å bli kjent og utforske kroppen sin (Fossbråten & Hårberg, 2011).

Den seksuelle utviklingen møtes ikke vanligvis på samme positive og anerkjennende måte som når barnet utvikler seg på andre områder. Som følge av at de voksne viser usikkerhet og stillhet får ikke barnet samme bekreftelse for sin seksuelle identitetsutvikling (Skarpsno,

2013, s. 33). Derfor er det viktig at de ansatte i barnehagen er bevisste på hvordan de opptrer rundt barna i forhold til påvirkning av denne utviklingen, ettersom «reaksjoner fra de voksne rundt barnet er av stor betydning» (Skarpsno, 2013, s. 29). Voksne i barnets liv som viser forståelse for at barnet har et seksuelt behov, vil bidra til å gi barnet et mer naturlig forhold til egne følelser og behov. «Slike barn vil stå bedre rustet til å kunne skille mellom seksuelle overgrep og naturlige seksuelle handlinger (...)» (Kvam, 2001, s. 15).

Videre sier Fossbråten og Hårberg at først når barna har blitt 2-3 år begynner de å kunne se forskjeller mellom jente og gutt, og blir derfor mer nysgjerrige og opptatte av hverandres kropp. De kan bruke ord eller handlinger, og snakke mye om tiss og rumpe. I denne alderen er det ikke uvanlig at barnet kan stimulere seg selv, enten ved å gni seg inntil noe eller stimulere seg selv.

I 3-4 årsalderen utvides utforskningen til seksuell lek, for eksempel «doktorlek», der barna utforsker både seg selv og hverandre. Fossbråten og Hårberg sier at det er for mange en naturlig del av den seksuelle utviklingen å være seksuelt opptatt av andre av samme kjønn. Det er heller ikke uvanlig at barnet viser frem tissen eller rumpen sin, eller at barna tar på hverandre i denne alderen. Noen har kanskje lært og bruker seksuelle ord.

De eldste i barnehagen fra 4-6 år kan være enda mer aktive i forhold til seksualiteten sin, der de vil utforske både egen seksualitet og kjønnsrolle i samhandling med andre barn. Enkelte barn i 5-6 årsalderen kan derimot være mer sjenerte og liker ikke å vise seg naken. Noen kan også synes det er ekkelt, rart eller merkelig å snakke om seksualitet (Fossbråten & Hårberg, 2011).

Et annet punkt som er avgjørende i den seksuelle utviklingen og svært viktig for barnet, er den kosen man får av de man er glad i. At barnet blir satt pris på, får sitte på fanget, og gjør seg gode erfaringer og følelser rundt disse situasjonene. Denne positive og naturlige kroppskontakten som oppstår mellom barn og foreldre, samt andre omsorgspersoner, vil være avgjørende for barnets seksuelle utvikling og senere naturlige seksuelle relasjoner (Kvam, 2001, s. 13). Omsorgspersoner i barnets liv spiller derfor en stor rolle i forhold til den seksuelle utviklingen og det å skape bevissthet rundt naturlig og positiv kroppskontakt.

Barnet er, som nevnt tidligere, født med seksuelle følelser, og vil før eller siden komme til å utforske seg selv, noe som er helt naturlig for et menneske. Begrepet seksualitet hos barn og voksne har forskjeller, ettersom det som er sentralt for barns seksualitet er først og fremst

utviklingen. «Det er naturlig og viktig for et barns utvikling at det er nysgjerrig og utforsker» (Skarpsno, 2013, s. 31).

2.6 Hvilke metodikker finnes det for å snakke med barna om seksualitet og overgrep?

Det å kunne bevisstgjøre barn om egen kropp, krever sin utfordring. Noen av oss kan synes det er flaut å snakke om det, noen mener kanskje at barna kan finne ut av dette selv, mens andre ikke har problemer med det i det hele tatt. For at vi kan bevisstgjøre barn om egen kropp og grensesetting er vi nødt til å være sikre på temaet og vi er nødt til å tørre. Er det lov å ta hverandre på tissen, brystet eller rumpen? Hvor går grensen

Etter å ha brukt mye tid på å søke og lete etter litteratur på dette området, sitter vi igjen med tanker og forståelse av at det ikke er forsket noe særlig på akkurat dette. Vi er på let etter konkrete og detaljerte metodikker og fremgangsmåter for å snakke med og lære barn om grenser rundt egen kropp og seksuelle overgrep, noe som synes å være utfordrende å finne frem til per i dag. Det mange fagpersoner mener derimot, er at de voksne som daglig omgås med barn ikke bør være redde for å ta opp dette temaet, da barn tåler mer enn vi kanskje tillater oss å tro.

Hvordan skal så de voksne gå frem for å bevisstgjøre barn om kropp og grenser på deres premisser? Barn er sanselige og lærer blant annet gjennom å benytte seg av sansene, samt konkrete. Dette er nok noe som bør tas hensyn til i en slik læreprosess. Det er mange fagpersoner mener at samtalen i lag med barn vil være en metodikk og et viktig utgangspunkt for å gi barna forståelse og kunnskap om blant annet kropp og normer for hva som er lovlig og hva som er ulovlig berøring.

Vi må snakke med barna om overgrep, mener Ada Sofie Austegard, leder av Stine Sofies stiftelse. (Austegard, 2015). Dette er en stiftelse som arbeider med å forebygge, samt avdekke vold mot barn, og de reiser rundt til barnehager for å undervise både barn, ansatte og foreldre. Temaer de tar opp er blant annet overgrep, som de ikke opplever som noe problem å samtale med barn om.

De i Stine Sofies stiftelse forteller at når de tar opp dette temaet med barn, snakker de ikke om de forferdelige og grusomme tingene som skjer ved et overgrep, men om helt naturlige ting (Austegard, 2015). Målet i undervisningen deres er å gjøre det lærerikt for barna, der de stiller spørsmål direkte slik at barna selv får reflektere. Blant annet forklarer de den naturlige prosessen om hvordan et barn blir til, og samtidig hva voksne ikke har lov å gjøre dette med

barn. Austegard forteller at barn som lærer tidlig om forplantningsprosessen kan også tidligere fortelle at de har vært eller blitt utsatt for overgrep (Austegard, 2015).

Nina Cathrine Dahl, som er rådgiver ved barnehuset i Tromsø, skiller mellom flere måter en kan snakke med barn om overgrep (Helland, 2015). Hun forteller at en type samtale kan være at man vil lære barna om egen kropp og hvor grensene våre går, noe som vil kunne bidra til å gi barna forståelse over hva som er greit og ikke greit. Dette er en type samtale man kan benytte seg av dersom det ikke er mistanke om overgrep, der målet er å gi barna kunnskap.

Det er kanskje dette som setter stopper for de fleste som i dag arbeider med barn. Mange synes det er et vanskelig og tungt tema, og vet ikke hvordan de skal forholde seg til det rundt barn. På grunn av dette er det nok, per i dag, en god del voksne i både barnehager og skoler som unngår å snakke om seksualitet og overgrep med barn. Men hvordan skal barna da lære seg forskjellen på det som er naturlig og det som er ulovlig?

I slikt forebyggingsarbeid bør en imidlertid være klar over at uansett hvor mye barna lærer om sin egen kropp og hvor grensene går, kan det likevel skje et overgrep, ifølge Dahl (Helland, 2015). Derfor er det viktig i forebyggingsarbeidet å la barna vite at i en slik situasjon er det aldri barnets skyld, og hvem barnet kan snakke med dersom det har opplevd noe som kjentes rart eller ubehagelig. Det å gjøre barna trygge på at de må fortelle en voksen om de vonde hemmelighetene, og la dem vite at det ikke vil skje dem noe vondt om de forteller, er et viktig budskap som barnehagen bør formidle til barna.

2.6.1 Samtale med barna som metodikk

Samtalen med barn kan foregå både i formelle og uformelle situasjoner, der samtalen blir sett på som strukturert eller spontan. I de strukturerte samtalene vil det være voksenstyrt og tilrettelagt, for eksempel ved samtale der den voksne benytter seg av hjelpemidler som blant annet bøker, bilder og så videre. Spontane situasjoner som oppstår kan blant annet være barns undring og spørsmål eller lek med seksuelle undertoner. I slike hverdagslige situasjoner i barnehagen, er det viktig at den voksne er bevisst over sin væremåte i møte med barns nysgjerrighet og seksualitet.

Å samtale med barna om kropp, sex, hva som er rett og ulovlig kan være utfordrende. Det kan være utfordrende om personalet ikke kan oppfylle den kompetansen som trengs eller at vi ikke vet hvordan vi skal gå frem for å snakke med barna om det. Men å samtale med barna om dette temaet kan være en god mulighet for at barna skal få en god forståelse for hva som

er rett og hva som er galt, hva er naturlig og hvor går grensene før det gjør vondt. Denne type samtale med barna kan derfor anses som en metodikk i forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne.

Vi kan bevisstgjøre barn om egen kropp og grensesetting i forskjellige sammenhenger ved hjelp av ulike materialer og sammenhenger ved hjelp av bøker, bilder, film og lignende. Temaet kan tas opp i samlingsstund, der en velger å samtale med barna om temaet. Det er viktig at vi bruker et språk som barna forstår og at vi er forsiktige når vi går frem. Derfor er det viktig å vær forberedt, konkret og at en tydeliggjør hensikten med samtalen. Søfteland (2005, s. 185) sier blant annet at en må tydeliggjøre samtalens hensikt og bevisstgjøre det en vil snakke om til barna, dette presiserer hun er det første skrittet til en samtale. Det å bevisstgjøre og tydeliggjøre hensikten med samtalen er en fordel, fordi barna skal kunne både fortelle og lytte.

I artikkelen *Babyer lager man liksom inni tissen* i Magasinet (4.2.2012) var det listet noen punkter over hva en burde snakke med barn om i forhold til deres alder. Blant annet oppfordrer denne artikkelen, når barna er 4-6 år, å snakke om personlige grenser og forklare at «seksuelt misbruk er når noen tar barnet på tissen uten at de vil det selv, eller spør om de kan ta på deres» (Skarpsno, 2013, s. 55). Det er også viktig å få frem at slikt misbruk aldri er barnets skyld. Denne artikkelen mener da at barn i denne alderen faktisk er klare for å lære om dette, og en burde ikke pakke inn sannheten. Barna må lære at seksualitet er en naturlig ting, og deres kropp er bare deres, og ingen andres.

Det er viktig at barnehagen er med å setter fokus på nettopp det naturlige kroppslige, og lar barna vite at det er lov å spørre om det er noe de lurer på. Aasland mener at vi kanskje ikke alltid trenger å vente til barna spør heller. «Lær barna om seksualitet, og ikke vent til de spør, for det er ikke alle barn som spør» (Sandgrind, 2016). Barna må uansett bli møtt med like mye respekt rundt spørsmål om sin seksualitet som på andre områder. For hvordan skal barn kunne fortelle eller ha mot til å si i fra at noen gjør ting med kroppen hans eller hennes, når kropp er et tabu? (Lehn, 2016).

Mye av metodikkene går på direkte tale og samtale med barn. Nå for tiden har man en forestilling om at fordi vold og overgrep er et voksent begrep, så kan man ikke snakke med barna om dette. Det handler om å finne sin naturlige måte å vinkle dette på. En kan tydeliggjøre å forklare barn om hva som er lov og hva som er ulovlig. Det kan være lurt å gå

innpå detaljnivå, samtidig som en presiserer at en selv bestemmer over egen kropp. Dette har vi fått opplyst i en e-post fra prosjektkoordinatoren av Stine Sofies Stiftelse, Erik Sandnes Oksavik.²

Ved at vi lærer barna om hele kroppen, samt navn på kroppsdelene, vil vi kunne hjelpe de til å få et trygt og godt forhold til nettopp kroppen sin. Dette kan dermed være med å bidra til at barna forteller om eventuelle overgrep. Barna må få dette trygge og gode forholdet til kroppen sin, slik at de kan tørre å si ifra dersom de har vært utsatt for ting de ikke skal. I følge Aasland er det viktig at de som jobber med barn må lære dem «at de skal tørre å si ja og tørre å si nei, og bil bevisst i forhold til egen kropp» (Sandgrind, 2016).

Som nevnt tidligere kan en ved bruk av ulike materialer, som blant annet bøker, bilder og film, kan vi få frem budskapet å bevisstgjøre barn om egen kropp og grensesetting. Vi har blant annet barnehagepakken fra Stine Sofies Stiftelse som er et verktøy som kan være med å gjøre oss kompetente og gi oss kunnskap om vold og overgrep. Pakken består av ulike bøker og filmer der det blir lagt frem ulike fremgangsmåter for å jobbe med dette temaet. Disse kan en bruke i hverdagslige sammenhenger som lesestunder og samlingsstunder. I følge nettsiden til Stine Sofies Stiftelse (u.å.) er de en organisasjon som arbeider mot en barndom uten vold, samtidig som de er med å styrke barnas rettssikkerhet.

2.6.2 Barns seksuelle lek som metodikk

Barnas lek og utforskning av både seg selv og andre, er med på å forme grunnlaget for barnets forståelse av egen seksualitet (Skarpsno, 2013, s.29). Leker med seksuelle undertoner vil være en viktig arena på veien mot en sunn voksen seksualitet, ettersom barna gjennom denne type lek blant annet lærer seg å sette grenser for egen kropp, samt respektere andres grenser. (Skarpsno, 2013, s. 43). Barnet får gjennom slik lek bekreftelse på egen seksualitet som noe normalt, og lærer seg å oppleve kropp og nakenhet som naturlig og trygt (Fossbråten & Hårberg, 2011).

I forhold til forebygging av seksuelle overgrep og det å bevisstgjøre barn om kropp og grenser, kan den seksuelle leken benyttes som metode, dersom barnehagen bevisst tar hensyn til dette. Barna er nysgjerrige og vil i denne sammenheng utforske både seg selv og andre på egne premisser, gjennom leker som «doktor-lek» eller «mor-og-far-lek». De lærer gjennom leken og nettopp derfor bør «barns seksuelle leker (...) sidestilles med rollelek, konstruksjonslek og alle andre leker vi leker i barnehagen» (Antonsen, 2015).

---

² Erik Sandnes Oksavik, prosjektkoordinator Stine Sofies Stiftelse i Grimstad. E-post 02.11.2016

I følge Friis vil «seksuelle leker hjelpe barna til å forstå at de ikke er alene om følelsene sine. (...) Den lærer barna å kjenne egne grenser og til å vise ømhet» (Antonsen, 2015). Det er i denne sammenheng viktig å gi barn grunnleggende kunnskaper og forståelse om seksualitet, nettopp for å lære å kjenne egne grenser. I forhold til seksuelle leker, vil det være viktig å sette normer sammen med barna, for å lære hva som er rett og galt å gjøre med hverandre, samt lære barna å si nei i denne type lek, om det føles ubehagelig.

Barnehagen bør derfor sette av tid til uforstyrret lek, samtidig som det vil være viktig å være til stede dersom noen trækker over andres grenser, eller ikke klarer å sette grenser for seg selv. Enkelte barn er mer aktive i forhold til seksualitet enn andre, noe som gjør det svært viktig at et barn ikke føler seg presset eller tvunget av andre barn til seksuell aktivitet. Da er det nødvendig at en voksen er oppmerksom på om leken oppleves som god for alle, og eventuelt veileder barna (Fossbråten & Hårberg, 2011).

Voksne bør også være bevisste på at barn kan utnytte andre barn gjennom denne type lek, ettersom maktforhold mellom barn varierer (Ringerike kommune, 2015, s. 7). Derfor vil det være viktig, som nevnt tidligere, at de voksne i barnehagen tydeliggjør overfor barna hvordan vi oppfører oss mot hverandre og hvilke normer og regler som gjelder for blant annet den seksuelle leken.

Den vanlige seksuelle leken er preget av gjensidig nysgjerrighet og frivillighet, der barna er enige om å holde leken for seg selv. Ved et overgrep derimot, kan det ene barnet true det andre, og bestemme at det som skjer skal være hemmelig. I barnehagen er det som sagt derfor viktig at de ansatte holder seg i nærheten, og passer på at stemningen i leken er god for alle parter, samt forsikrer at ingen barn presses til å utføre handlinger de ikke vil være med på (Ringerike kommune, 2015, s. 8).

I tillegg til den spontane leken kan også de ansatte legge til rette for voksenstyrte aktiviteter og leker som går på å lære barn om kropp og grensesetting. Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland har sammen skrevet en bok som heter «Jeg er meg! Min meg». Boken deres i en helhet er fokusert på kropp, gode og vonde følelser, ulovlige hemmeligheter og berøringer. Her beskriver de blant annet ulike aktiviteter en kan gjøre for at barna skal bli kjent med egen kropp og hvor grensene går. Den ene aktiviteten de blant annet tar opp er massasje. De beskriver aktiviteten som en fin måte å bli kjent med den kroppsdelen en har vanskeligheter med å berøre selv. Både det å få massasje og gi massasje er en god opplevelse, samtidig som

en kan lære seg hvor kroppen slutter og ikke minst kjenne forskjellen med vonde og gode berøringer (Rygg & Aasland, 2016, s. 16).

2.7 Hvilke metodikk kan barnehagen benytte for at barna kan lære om egen kropp og personlige og sosiale grenser?

Som nevnt i begynnelsen så krever det sin utfordring å bevisstgjøre barna om sin egen kropp og grenser. Vi har erfart blant annet i praksis at noen velger å ha aktuelle bøker tilgjengelige for barna. Dette vil være en god arena der barn og voksne kan samtale om både kroppen og personlige grenser. «Ingen har lov til å ta på kroppen din hvis du ikke vil!» (Fiske, 2014, s. 30) står det skrevet i barneboken *Alle har en bakside*. Dette er en bok med innholdsrike, detaljerte illustrasjoner av kroppen, både jenter og gutter, unge og gamle. En slik bok vil være et godt utgangspunkt i arbeid med bevisstgjøring rundt kropp og seksualitet i barnehagen.

Tidligere snakket vi om boken til Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland der de tar opp ulike måter en kan bevisstgjøre barn om deres egen kropp og grensesetting. De snakker blant annet om berøring. Er det lov å ta på plasser en føler ubehag? Hva er godt og hva er vondt? «Ulovlige berøringer kan kjennes godt, men det er ulovlig. Ingen voksne har lov å kose med tissen din! (...)» (Rygg & Aasland, 2016, s. 38). Dette er en bok som beskriver ganske mye, har gode illustrasjoner og er et godt verktøy når vi skal snakke med barna om dette temaet. Boken er også med i barnehagepakken til Stine Sofies Stiftelse.

Andre forebyggende metodikker barnehagen kan ta i bruk for å lære barn om kropp og seksualitet på en naturlig måte, er gjennom det pedagogiske verktøyet *Bokpakken Vonde hemmeligheter* fra organisasjonen Barnestemmen. Dette er en bokserie bestående av åtte lettleste bøker rettet mot både barn og ansatte i barnehagen, samt småskolen. Bøkene i serien gir de ansatte i barnehagen et enkelt, men viktig verktøy for å snakke om vanskelige temaer, som seksuelle overgrep. At barna lærer seg begreper og å sette ord på handlinger, samtidig som de har troen på at det er bra å fortelle, vil de kunne beskytte seg selv og andre barn (Barnestemmen, 2013).

Som nevnt tidligere vil det også være viktig at personalet i barnehagen gir rom for at barna får utforske egen kropp eller leke seksualiserte leker. Gjennom «doktorlek» og «mor-og-far-lek» får barna øve seg i både grenser, lyst og kontroll, som vil være viktig i deres seksuelle utvikling. De ansatte må legge av tid til uforstyrret lek, ettersom barna har, ifølge FNs barnekonvensjon punkt 16, rett på privatliv. «Ingen barn skal utsettes for vilkårlig eller ulovlig innblanding i sitt privatliv (...)» (Skarpsno, 2013, s. 64). Aasland understreker likevel

at det også vil være viktig å følge med på denne typen lek, slik at ingen blir tvunget til å gjøre noe de ikke vil.

Det er nødvendig at barnehageansatte ikke lar egne personlige grenser for kropp og seksualitet sette stopper for læring og bevisstgjøring overfor barna. I følge Aasland er det viktig at barn lærer om forplantningen og sin egen kropp i tidlig alder, ettersom dette skaper kompetente barn (Sandgrind, 2016). Hun mener også at nettopp læring om kropp og seksualitet er forebyggende med tanke på seksuelle overgrep.

2.8 Hvilke rutiner har forskjellige kommuner angående forebygging av seksuelle overgrep per i dag?

«Det finnes ingen nasjonale retningslinjer for forebygging av overgrep på barn i barnehager. Dette må kommunen gjøre selv (...)» (Visjø & Ege, 2015). Dette kom frem etter en artikkel fra VG i 2015. Ufra dette utsagnet kan det nesten virke som det rett og slett ikke er nok fokus på dette området til å sette felles regler for å beskytte barn mot overgrep. Ettersom det blir opp til hver og en kommune å følge opp praksisen med forebygging, hvordan kan vi være sikre på at det blir gjort overalt?

I Hå kommune velger de å legge vekt på blant annet at personalet skal ha respekt for barnets personlige grenser. Barna skal også lære å si i fra dersom noen krysser deres personlige grenser (Hå kommune, u.å.). Det er også satt inn tiltak som går på selve barnehagen som institusjon, samt de ansatte som jobber der. Blant annet kreves det politiattest, som de fleste barnehager benytter seg av, for å kunne arbeide der og stellerom skal det være mulig å ha innsyn til, der en balanserer mellom personvern og sikkerhet for barnet.

Tromsø kommune har valgt å fokusere på forebygging av seksuelle overgrep mot barn ved hjelp av blant annet kunnskapsbygging og holdningsskapende arbeid. Her presiserer de videre viktigheten av at barn trenger å kjenne ordene og få lov å snakke om kroppen. «Vi kan hjelpe barn til å få et positivt og godt forhold til kropp og nærhet» (Tromsø kommune, 2011, s. 15). De som jobber med barn må kunne snakke med dem og gjøre dem kompetente, også innenfor slike temaer som kan oppleves vanskelig.

I forhold til det holdningsskapende arbeidet, legger Tromsø kommune vekt på at det er viktig for de som jobber med barn å styrke egen bevissthet i forhold til temaet, samt synliggjøre og få frem holdninger (Tromsø kommune, 2011, s. 16). Ved at de ansatte i barnehagen reflekterer rundt nettopp dette, vil de legge grunnlaget for å komme frem til hvordan de best

mulig kan lære barna om kropp og personlige grenser. «Vi kan snakke med barn uten å skremme dem, det handler om å gjøre barna kompetente» (Tromsø kommune, 2011, s. 15).

Sortland kommune har også klart å få forebygging av seksuelle overgrep inn i barnehagene sine, der de kaller undervisningsopplegget for *Æ e mæ*. Hensikten med dette opplegget er blant annet å lære og utvikle barnas begreper og forhold til egen kropp og følelser, samt det å sette grenser til kroppen. De har også fokus på å skape holdninger til hva som er akseptable eller uakseptable hemmeligheter og berøring, og hvordan barna skal handle dersom de havner i en slik vanskelig situasjon (Harstad kommune, s. 33). Denne kommunen har kommet langt i forebyggende arbeid av seksuelle overgrep, med tanke på å gi barna kunnskap.

3.0 Metode

I vår bacheloroppgave vil vi i hovedsak fokusere på en kvalitativ forskningsmetode, der vi ønsker å få mer dybde kunnskap og utfyllende, detaljerte svar. Vi vil derfor benytte oss av

metoden kvalitativt intervju, for å komme nærmere inn på enkelte barnehagers og ulike instansers metoder, og i hvilke grad de fokuserer på temaet. Vi ønsker videre å gå i dybden på problemstillingen og temaet vi har valgt ved hjelp av faglitteratur og andre bachelorer, for å underbygge den teorien vi stiller frem.

3.1 Kvalitativ metode

Vi har valgt å bruke en kvalitativ metode i vår bachelor fordi vi ønsket dybdekunnskaper og detaljerte svar. For å få dette til benyttet vi oss av et kvalitativ forskningsintervju. I følge Løkken & Søbstad (2011, s. 35) er en kvalitativ undersøkelse noe som står i sin tilnærming til det som skal studeres. I denne undersøkelsen er det en holistisk perspektiv som blir brukt og dette er fordi at forskeren vil prøve å se totaliteten og sammenhengen i det som skal undersøkes. I og med at en kvalitativ undersøkelse også er induktiv vil det også trekke slutninger fra enkelte eller spesielle hendelser til allmenne. Når alt materiale er samlet inn, vil vi sammenfatte dette til teori.

3.1.1 Kvalitativ forskningsintervju

Intervjuene foregikk i barnehagen, der vi avtalte møte med styrer og pedagogiske ledere, men også via e-poster på grunn av tidsbegrensning. Spørsmålene vi stilte stod i samsvar med oppgavens problemstilling om hvordan en kan lære barn 4-6 år om sin kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep, begått av voksne. Vi brukte en induktiv tilnærming som er ifølge Postholm & Jacobsen (2014, s. 40) måten vi velger å tilnærme oss på det vi søker svar på, men også om vi er åpen for det praksis, i dette tilfelle hva barnehagen kan bidra med. Vi valgte å gå inn i barnehagen med et åpent sinn, der ville finne svar på vår problemstilling. Svarene vi fikk fra barnehagene er analysert og satt inn i drøftingsdelen i oppgaven, samtidig satt opp mot teorien vi allerede har benyttet oss av.

Som nevnt innledningsvis ønsket vi å bruke et kvalitativt intervju, nettopp for å få dybdekunnskaper og grundigere svar, samtidig som at oppgaven vår baseres på en kvalitativ bachelor. Ryen (2002, s. 16) sier at intervju er en bra metode som egner seg til å framskaffe ekte eller autentisk kunnskap, der det er intervjuerens oppgave å avdekke den sanne identiteten. Hun sier også at hvis en bruker rett intervjuteknikk, har vi lettere for å finne svar på det autentiske.

Vi ønsket å intervju styrer i barnehage, men var også åpne for å intervju pedagogiske ledere. Grunnen til at vi ønsket å intervju styrer er fordi styrer sitter med kompetanse og

kunnskap, og har dessuten oversikt over hva barnehagen fokuserer på/har eller skal fokusere på. Ryen (2002, s. 17) nevner Löfgren (1996), en geograf som bruker begrepet «nøkkelinformant», som en person som har noe å bidra med i en organisasjon. Dette kan for eksempel være en lederen, og i dette tilfelle vil nøkkelinformanten i vår sammenheng være styreeren i barnehagen.

Å lage intervju krever gode spørsmål som en kan få best mulige svar fra. Spørsmålene vi stilte ble brukt likt i alle intervjuene. I følge Postholm & Jacobsen (2014, s. 74) er et strukturert intervju et intervju der de samme spørsmålene blir stilt til alle som skal intervjues og at spørsmålene på forkant av intervjuet er utformet. Grunnen til at vi valgte å ha et strukturert intervju var for å ha best mulig oversikt over spørsmålene vi ønsket å stille, og at besvarelsene kan samsvares med spørsmålene slik at de passer inn i oppgavens oppbygging. Ryen (2002, s. 97) sier at å finne en struktur kreves sin balanse. Hun sier at det kan bli vanskelig å fange opp svar som er viktige for respondenten dersom det er for mye struktur, derav at det kan forekomme misforståelser.

Videre sier Ryen at det å lage en forhåndsstruktur kan være en god ide. En forhåndstruktur er en struktur der en vet på forhånd hva en vil samle inn og hvilke metoder vi vil bruke for å samle inn de datainformasjonen vi trenger (Ryen, 2002, s. 97). Det å sette opp en slik struktur kan være med å hjelpe å sette rammer, slik at ikke vi får alt for mye overflødig informasjon enn det vi trenger i datainnsamlingen. Vi tenkte nøye over hva vi skrev ned og var samtidig observante for mulige feilkilder. Ryen (2002, s. 129) hevder det finnes en «teknisk» litteratur, som er et hjelpemiddel for at det standardiserte intervjuet. Dette hjelpemiddelet er med på å forsterke samholdet mellom respondenten og den intervjuende, slik at det ikke blir forstyrrelser i intervjuet som kan svekke fakta som en skal bruke til datainnsamling.

I tillegg til å intervju i barnehage ønsket vi også å benytte oss av intervjuer via e-post. Her valgte vi å sende ut intervjuer til barnehager som bevisst jobber opp mot temaet vi forsker på. For å finne slike barnehager benyttet vi oss av årsplaner som vi fant på barnehagenes nettside. Vi valgte å sende ut dokument med formål og bakgrunn av oppgaven samt samtykkeerklæring, som barnehagen måtte skrive under på før vi sendte ut intervjuene. Her ble barnehagene anonymisert på lik linje som barnehagen vi valgte å intervju personlig.

Vi ønsket også å benytte oss av «tillitsvekkende» personer som kan eller har kunnskap og kompetanse innen dette temaet (prosjektholdere, instanser og forfattere). Her ville vi på lik

linje med de andre skrive ned formålet og bakgrunnen av oppgaven til de eventuelle informantene. Vi spurte også på forhånd om godkjenning av å bruke deres fulle navn og yrke i vår oppgave, med tanke på etiske retningslinjer, noe vi fikk tillatelse til.

3.2 Etiske retningslinjer

Før en forskning starter sier Busch (2013, s. 62) det er nødvendig å sette seg inn i de etiske retningslinjene for metodebrukene. I forskningsprosessen vil det være viktig å bevare etikken med tanke på «å ivareta personvernet og sikre troverdighet av forskningsresultater» (Dalland, 2012, s. 94). Vi har fulgt de etiske retningslinjene ved at vi tok hensyn til at menneskene som bidrog i vår forskning opplevde at de blir ivaretatt, respektert og anonymisert. Dataene vi samlet inn ble håndtert på best mulig måte slik at den ikke ble feiltolket, at feil informasjon kom ut eller at personer og hendelser ble gjenkjent i vår oppgave.

I vår bachelor ville vi ikke at deltakere skulle gjenkjennes, dermed ble våre informanter ved datainnsamlingen anonymisert. På grunn av dette valget var det ikke nødvendig ifølge NSD å søke om godkjenning, før vi startet datainnsamlingen. I følge NSD (u.å) sine sider er vi forpliktet til å sende ut søknader for spørreskjema eller intervju dersom de skal oppgi sensitiv informasjon eller benyttes opptak av personen.

4.0 Presentasjon av funn etter intervju

I denne delen av oppgaven vil vi presentere de ulike funnene vi har gjort ved hjelp av

personlig intervju samt skriftlig intervju via e-post. Vi valgte å sende skriftlig intervju via e-post til utvalgte barnehager som bevisst har fokus på forebygging av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne. Dette valget ble tatt for å kvalitetssikre vår oppgave i forhold til å finne svar på vår problemstilling om hvordan de ansatte i barnehagen kan arbeide med dette temaet. Alle barnehager som har deltatt i vår kvalitative forskning vil bli anonymisert og derfor kalt Barnehage 1, 2, 3 og 4 slik at ingen skal kunne gjenkjennes.

Spørsmålene vi har brukt (se vedlegg 2) har tatt utgangspunkt i hvilke metodikker barnehagen benytter seg av for å lære å bevisstgjøre barn om kropp og seksualitet, men også sammenligne det med teorien vi har brukt. I forhold til det som skrives om i teorien, var det forventet at metodikken som var mest aktuell i forhold til dette arbeidet, var samtalen mellom barn og voksne.

4.1 Hvordan kan barnehagen bevisstgjøre barn om kropp i forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep?

Alle barnehagene vi intervjuet hadde noen likheter i besvarelsen med tanke på sitt arbeid med å bevisstgjøre barn om egen kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep. I presentasjon av funnene vil vi presentere en og en barnehage og fortelle litt om hvilke hovedpunkt den enkelte barnehagen benytter seg av i forhold til bevisstgjøring om barns kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep begått av voksne. I vår oppgave vil også presisere at vi har hatt fokus på de eldste barna fra 4 til 6 år, noe barnehagene har tatt hensyn til i sine besvarelser.

4.1.2 Presentasjon av Barnehage 1

Barnehage 1 svarer konkret at de har stort fokus på å forebygge seksuelle overgrep mot barn, da barnehagen nå er på sitt tredje år der temaet er en del av deres årshjul. De velger å ha fokus på dette fordi forskning sier at dersom barna får kjennskap og kunnskap om dette området, vil barna lettere kunne klare å si fra dersom noe skulle skje.

Barnehagen følger det kommunale prosjekt «Æ E MÆ», som går ut på forebygging av seksuelle overgrep. Dette er et tema som følger barnehageplanen hele året, der målet er å lære barna om begrep, kropp og seksualitet. I forhold til de andre barnehagene går Barnehage 1, bevisst inn med konkrete planer for hvordan de arbeider med slikt forebyggingsarbeid.

Videre sier Barnehage 1 at de bruker ulike metodikker i forhold til aldersgruppene i barnehagen. Med de eldste barna (5-åringene) samtales det om bl.a.: «Ha mot/sladring» som

er en del av bevisstgjøring. «Gode, vonde og ulovlige hemmeligheter» som går innenfor å etablere handlingsstrategier og «gode, vonde og ulovlige berøringer» som går på å motvirke skyldfølelse. Videre sier Barnehage 1 at ettersom alle trinnene i barnehagen jobber med dette temaet, er det vanskelig å kunne se endringer hos barna med tanke på kunnskap og kjennskap til temaet.

En pedagog fra Barnehage 1 har beskrevet detaljert hvordan hun har gjennomført en samling om kropp og hvordan barn blir til. Pedagogen hadde på forhånd laget egg og sædceller i lekedeig, og startet opplegget med åpne spørsmål for å la barna si hva de tenkte om temaet. Deretter viste pedagogten tegninger av mannen og kvinnens underliv, og barna fikk videre lære de rette betegnelse som penis og vagina. Ved hjelp av tegninger og lekedeig fortalte pedagogten detaljert hvordan et barn blir til, ingen av barna reagerte noe nevneverdig på dette. Denne pedagogten benytter seg av konkrete i form av lekedeig og tegninger og ettersom barn bruker sansene sine, tenker vi at dette er en god metodikk for å lære barna om kropp og seksualitet.

Det ene spørsmålet som også var en del av intervjuet var hvordan barnehagen forholder seg til metodikk og fremgangsmåter i de uformelle situasjonene. Barnehage 1 svarer da:

«Som pedagogisk leder er jeg sammen med barna store deler av min arbeidstid. Opp igjennom årene har jeg derfor møtt barn som i stor eller mindre grad er opptatt av seksuelt relaterte leker. Se rompa og tissen på hverandre. Undersøke og fundere på utstyret til hverandre. Noen barn har drevet mye på med dette i barnehagen, og noen barn har vært mer aktiv hjemme.

Når barna viser fram underlivet til andre barn i barnehagen, så stopper vi dem på en grei og naturlig måte. Vi ber dem bare om å kle på seg, og gjør ikke noe stort nummer av dette.

Første gangen jeg skulle fortelle en gruppe skolestartere om hvordan man lager barn var jeg veldig spent. Men barna tok det helt naturlig! En jente sa da “så visst jeg og han er kjæresten og vil ha barn så må vi gjøre det?” “ja” sa jeg. “Æsj” sa hun, og så var det ikke mer snakk om det»

Vi ønsket i vår problemstilling å finne svar på ulike metodikker for å jobbe sammen med barn om forebygging av seksuelle overgrep, begått av voksne. Barnehage 1 fortelle de benytter seg

av ulike metodikker, og beskriver konkret hvordan en pedagog gikk frem med en bestemt metode.

4.1.3 Presentasjon av Barnehage 2

I forhold til vår problemstilling om hvordan barnehagen kan bevisstgjøre barn om egne grenser og kropp, er vi på utkikk etter metodikk som barnehagene bruker for å lære barn om kropp og grenser for å kunne forebygge seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne. Barnehage 2 sier at de ikke bruker en spesiell metodikk fordi de prøver ut ulike metodikker for å se om det fungerer, men får likevel frem at de bruker mye samtale og bøker som metodikk. Bøkene blir brukt aktivt og er tilgjengelige for barna dersom de ønsker å lese i disse, men benyttes også i samlingsstunder der de har jobbet med ulike aktiviteter som blant annet «jeg er meg selv». Samlingsstunder blir godt brukt med de litt yngre barna, mens selve samtalen blir dypere desto eldre barna blir.

Barnehage 2 har et stort fokus på samtale og jobber for at alle barna skal være deltagende, at det eventuelle temaet er hovedpoenget i samtalen og at alle barna kan få komme med hva de synes er greit og hva de har opplevd. Videre sier barnehage 2 at i slike samtaler bruker barnehagen åpne spørsmål, fordi ja/nei spørsmål og ledende spørsmål blir enten for diffust eller krevende for barna.

Videre lurte vi på om barnehagen har sett noen endringer hos barn som får kunnskap til temaet kontra de som ikke har fått kjennskap til det. Barnehage 2 svarte da:

«Ja, vi har nå jobbet intenst med den eldste gruppen i barnehagen. Etter at vi har gjort dette hører vi barna bruke det vi har tatt opp i eventuelle samlinger og samtaler og bruker dette igjen i det sosiale samspillet med andre barn»

Videre sier Barnehage 2 at de ansatte har gått på kurs innenfor dette temaet og at de stadig tar opp temaet for å holde det kontinuerlig i arbeid.

I denne besvarelsen mener vi barnehagen beskriver mer konkret om metodikker, enn Barnehage 1. Barnehage 2 kommer med eksempler på samlingsstund, bøker og samtale med barn som fungerende metodikker i deres barnehage. Derfor mener vi at Barnehage 2, besvarer problemstillingen vår bedre enn Barnehage 1, ettersom vi får opplyst mer konkrete metodikker. Likevel kunne dette vært enda mer konkret og detaljert beskrevet i fremgangsmåten.

4.1.4 Presentasjon av Barnehage 3

Barnehage 3 forteller at de har fokus på å gjøre barnet kjent med egen kropp og hvem som bestemmer over den, i forhold til forebygging av voksnes seksuelle overgrep mot barn. Videre arbeider de med hva som er riktige og gode berøringer, og bevisstgjøre barna om hva de skal gjøre, for eksempel at det er lov å si nei, dersom noen gjør noe mot de som de ikke liker. Det kommer også frem i denne barnehagen at barnet må vite hvem de kan snakke med, om de skulle havne i en vanskelig situasjon. Barnehage 3 underbygger videre at de arbeider med nettopp forebygging av seksuelle overgrep, ved å blant annet gjøre barn kjent med egen kropp, for å styrke barnets tro på at de selv får bestemme over sin egen kropp.

Ett av spørsmålene i det skriftlige intervjuet, og som vi ønsket å finne ut, var «Hvilke pedagogisk verktøy blir brukt som metode for å lære barna om kropp og seksualitet?».

Barnehage 3 svarer følgende om dette: «Ingen verktøy. Barnehageansatte er per i dag ikke skolert til å kunne ta opp dette temaet med barn. Dette er noe vi jobber med på kommunenivå».

I forhold til metodikken som Barnehage 3 benytter seg av, forteller de videre at de ikke har noen fast metode, men at samlingsstund er en læringsarena de bruker mye i forhold til dette temaet. I en samlingsstund vil det være samtalen mellom voksen og barn, som metodikk, som står mest i fokus. Ved uformell situasjoner i barnehagen, som barns spørsmål eller her-og-nå-situasjoner, tilnærmer Barnehage 3 seg dette ved hjelp av samtale og undring sammen med barnet, samt det å stille åpne spørsmål.

Denne besvarelsen svarer delvis på vår problemstilling ved at barnehagen nevner samlingsstund og samtale mellom voksen og barn som metodikk. Men fortsatt mener vi at metodikkene kunne vært mer detaljerte i forhold til hvordan en slik samlingsstund kan gå føre seg.

4.1.5 Presentasjon av Barnehage 4

I Barnehage 4 jobber det også med forebygging av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne, gjennom daglige samtaler sammen med barna, blant annet om følelser og hvordan de har det. Denne barnehagen har spesielt fokus på tryggheten de første månedene hvert nye barnehageår, for å gi barna følelsen av tilhørighet, samt at barna skal trives i barnehagen. Dette er noe barnehagen jobber med fordi de tenker denne tryggheten og tilhørigheten vil gjøre det lettere for barna å snakke eller fortelle videre dersom det skulle være noe spesielt. Barnehage 4 forteller videre at de ikke snakker direkte med barna om seksuelle overgrep, men

bruker avdelingsmøter eller pedagogisk leder-møter til å ta opp tematikken dersom det er aktuelt.

Metodikken denne barnehagen jobber med for å bevisstgjøre de ulike aldersgruppene om blant annet kropp og grenser, går på samtalen sammen med barnet. Barnehage 4 nevner at de tar utgangspunkt i samtaler om kropp og det som barna er opptatt av. I en uformell situasjon kan det oppstå en naturlig lek, som for eksempel doktorlek, som gir de voksne mulighet å veilede barn i forhold til grenser om hva som er greit eller ikke greit. I forhold til pedagogiske verktøy med denne type forebyggingsarbeid, forteller Barnehage 4 at de ikke benytter seg av dette. I stedet har de fokus på den gode samtalen med barn, og voksne som tar seg tid til å høre på barn som forteller eller har spørsmål.

I forhold til vår problemstilling nevner Barnehage 4 den gode samtalen mellom barn og voksen som metodikk. Her er det heller ikke konkretisert nok hvordan en slik samtale kan foregå, noe vi savner i besvarelsen. Barnehage 4 trekker også frem at de samtaler om temaet blant personalgruppen på avdelingsmøter m.m.

Ut i fra alle besvarelser kan vi se at samtale mellom barn og voksen, i både uformell og formell situasjon er den metodikken som blir brukt i de fleste barnehagene vi har intervjuet. Noen barnehager har svart mer utfyllende på fremgangsmåtene enn andre, men fortsatt føler vi at noen svar er diffuse og ikke nok beskrevet i forhold til metodikk. Dette kan komme at temaet ikke er så mye forsket på eller skrevet om i teori, noe vi håper videreutvikles over tid ettersom temaet er svært aktuelt per i dag.

4.2 Intervju med Erik Sandnes Oksavik, Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland

I tillegg til å intervjuer barnehager har vi også kontaktet fagpersoner som Eli Rygg, Margrete Wiede Aasland og Erik Oksavik. Vi vil presisere at alle disse har gitt oss **samtykke** til å bli referert med sitt fulle navn i vår oppgave, og de har vært til stor hjelp med tanke på metodikker for å kommunisere med barn i forhold til bevisstgjøring om kropp og grenser når det gjelder forebygging av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne.

4.2.1 Besvarelse fra Erik Sandnes Oksavik

Vi kontaktet Erik Sandnes Oksavik, prosjektkoordinator i Stine Sofies Stiftelse, via mail der vi spurte om hvilke metodikker og tilnærminger til barn i forhold til samtale om kropp og

grenser. Oksavik vil ikke spesifisere en bestemt metodikk, fordi det finnes så mange forskjellige tilnærminger. Han forteller derimot i en e-post³:

«Mye går på direkte tale og samtaler med barn (...). Man må finne sin naturlige måte å vinkle dette på. Enten gjennom tydeligere å forklare barna om hva som er lov og hva som er ulovlig, gjerne gjennom eksempler for eksempel som; En klem fra noen man er glad i er lov (...). Man må inn på detaljnivå og forklare for barna hva voksne har lov og ikke lov til, samtidig som man må forklare barna at kroppen din bestemmer du over»

Her ser vi at Oksavik setter mest fokus på den direkte samtalen mellom barn og voksen, som metodikk, i forhold til denne type forebyggingsarbeid. Han belyser også at vi må ta utgangspunkt i det naturlige når vi samtaler med barn om dette temaet.

4.2.2 Besvarelse fra Eli Rygg

I e-post-besvarelsen til Rygg i forhold til metodikk, legger hun vekt på å snakke med barn om det som er positivt om kroppen, og la barna bli kjent med alle delene: «Tegne seg selv, skrive inn kroppsdeler, tegne pupp, tiss, rumpe foran og bak, bli kjent med kroppen både innenfor og utenfor, samt begrep». Det kan også hende barn utforsker underlivet i upassende situasjoner. Rygg⁴ sier følgende om dette:

«For eksempel om ett barn onanerer ved matbordet, kan den voksne si på en anerkjennende måte at dette gjør vi ikke når vi spiser og at en forstår at det er godt å ta på tissen, men her har vi bestemt at det ikke skal gjøres når vi spiser»

I likhet med Oksavik legger også hun vekt på å la barna bli kjent med gode og vonde berøringer. Vi må lære barna hvordan en god berøring kjennes ut kontra en vond berøring: «Gode berøringer kan føles som sommerfugler i magen, for eksempel julepresanger, mens ved en vond følelse kan en få vondt i magen». Hun mener dermed at barna må lære å sette ord på følelsene sine ved forskjellige berøringer.

Hun sier videre at vi voksne må støtte følelsene til barna og la samtaler om kropp og seksualitet ta utgangspunkt i det naturlige og gode. Videre sier hun også at barna må vite hvem de skal snakke med, dersom det skulle skje noe, og at personen som er tilstedeværende er der for barnet: «Vi kan ikke love å hjelpe barn, men skal prøve å hjelpe barn».

---

³ Erik Sandnes Oksavik, prosjektkoordinator i Stine Sofies Stiftelse i Grimstad. E-post 02.11.2016

⁴ Eli Rygg, forfatter, m.m. Oslo. E-post 29.11.2016

4.2.3 Besvarelse fra Margrete Wiede Aasland

Mange voksne vet kanskje ikke hvordan de skal gå frem og snakke med barn om kropp og grenser. I et e-post-intervju med Aasland spør vi «Hvordan kan barnehagen bevisstgjøre barn om seksuell overgrep, begått av voksne?» der hun svarer følgende⁵:

«Les boka til Eli Rygg og meg: «Jeg er meg! Min meg». Bevisstgjør barna! De voksne i barnehagen må kunne om seksuelle overgrep og hva som er vanlig med barn og seksualiteten. Jeg har skrevet enkle bøker om det, og det er ingen grunn til å si at man ikke kan nok, les så lærer du!»

Videre presiserer også Aasland i samsvar med Oksavik og Rygg nødvendigheten av den direkte samtale som metodikk, mellom barn og voksen. I likhet med Rygg belyser Aasland viktigheten å lære barn om hele kroppen:

«Snakk med barn om kroppen, hele kroppen, riktige navn på kjønnsorganer, penis, testikkel, sædselle/eggceller, livmor, vulva, klitoris, vagina/skjede, anus, urinrør. Baby kommer alltid inn og nesten alltid ut av skjeden (ikke ut av tissen). Barna må kunne dette og hvordan barn blir til før de starter på skolen»

I forhold til å snakke med barn om seksuelle overgrep forteller Aasland at når barna har begynnende kunnskap om kropp og seksualitet, kan en begynne med å fortelle at ikke alle voksne er snille:

«Det finnes voksne eller større barn som sier til noen barn at de skal ta på tissen deres, eller de skal få ta på barnets tiss, det har ikke den voksne lov til (...). Det vet de voksne at de ikke har lov til. Om du opplever eller hører om det, må du si fra til en voksne du liker og stoler på»

I intervjuet forteller også Aasland om sine tidligere erfaringer som styrer i barnehage. Hun kritiserte bydelen for manglende mot og kunnskap om seksuelle overgrep mot barn. Dette resulterte i at hun fikk valget om å slutte frivillig eller få sparken. Dette kan kanskje være en konsekvens av samfunnet som styres av tabuer (se punkt 2.7).

---

⁵ Margrete Wiede Aasland, forfatter, barnehagelærer, sexolog, m.m. Oslo. E-post 28.11.2016

5.0 Drøfting og resultat av funn og teori

I denne delen av oppgaven ønsker vi å dra frem viktige punkter i forhold til våre skriftlige intervju vi har gjort og deretter analysere disse. I løpet av drøftingen vil vi ved hjelp av besvarelsene prøve å få en oversikt over dagens praksis kontra teorien, om hvordan forebyggingsarbeid av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne foregår, som vi tidligere i oppgaven har presisert. I tillegg til dette vil vi også sette besvarelsene opp mot hverandre for å se på eventuelle likheter og ulikheter.

Vi vil presisere at vi har satt fokus på å finne metodikker i forhold til hvordan barnehageansatte kan lære barn om kropp og grenser i denne type forebyggingsarbeid. Dette er noe vi vil dra frem i drøftingen, i tillegg til voksnes holdninger og væremåter, samt barnehageansattes kunnskap i forhold til temaet per i dag.

I løpet av drøftingen vil vi også benytte oss av andre informanter utenom barnehagesammenheng som vi har intervjuet, blant annet Eli Rygg, Margrete Wiede Aasland og Erik Sandnes Oksavik.

Vi vil presisere at noen barnehager forteller i sine besvarelser at de ikke benytter seg av en spesiell metodikk eller pedagogisk verktøy, men prøver forskjellig metodikker i her-og-nå situasjon.

5.1 Betydningen av direkte samtale mellom barn og voksen som metodikk

Her ønsket vi å finne ut hvilke metodikk som blir mest brukt i praksis i forhold til forebygging av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne. En av metodikkene som skilte seg ut i samtlige barnehager, var samtalen som metodikk mellom barn og voksne. Det kommer frem blant annet at bøker, bilder og samlingsstunder benyttes i slikt forebyggingsarbeid.

Samtalen er den metodikken som står mest i fokus, der temaene «Ha mot/sladrings (kunne si fra/sette grenser)», «Gode, vonde og ulovlige hemmeligheter» og «Gode, vonde og ulovlige berøringer», blir tatt opp. I forbindelse med disse samtaleemnene forteller Barnehage 1 at det også vil være naturlig å komme inn på seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne.

Fagpersoner mener at samtalen i lag med barn er en viktig utgangspunkt for å gi barna forståelse og kunnskap om blant annet kropp, hva som er lovlig berøring og hva som er ulovlig berøring (se punkt 2.2). Videre skiller Dahl mellom flere typer samtale en kan bruke for å snakke med barn om overgrep. I forhold til Barnehage 1, som har utgangspunkt i temaene nevnt ovenfor, er målene å bevisstgjøre, etablere handlingsstrategier og motvirke

skyldfølelse gjennom metodikken samtale. Videre forteller Barnehage 1 at de benytter seg av forskjellige samtaler gjennom blant annet aktuelle bøker, følelseskort m.m.

I forhold til teorien om samtale som metodikk (se punkt 2.2.1) ser vi at besvarelsene stemmer overens med det som allerede er forsket på. Dette er noe som var ventet med tanke på at samtalen er etter vår mening den viktigste metodikken i forhold til å bevisstgjøre barn om kropp og grenser, for å kunne forebygge seksuelle overgrep, begått av voksne.

Hvis vi går inn i Barnehage 2 og 4 mener de at åpne spørsmål står sentralt i forhold til å samtale med barn om temaet forebygging av seksuelle overgrep mot barn begått av voksne. Slik som Aasland sier (se punkt 2.2.1) det er viktig at vi «(...) lar barna vite at det er lov å spørre om det er noe de lurte på». Videre forteller Barnehage 4 at de har fokus på gode samtaler med barna og voksne som har tid til å høre, og er der for barna.

Videre lurte vi på om barnehagene har sett noen endringer hos barn som får kunnskap til temaet kontra de som ikke har fått kjennskap til det. Barnehage 2 svarte da:

«Ja, vi har nå jobbet intenst med den eldste gruppen i barnehagen. Etter at vi har gjort dette hører vi barna bruke det vi har tatt opp i eventuelle samlinger og samtaler og bruker dette igjen i det sosiale samspillet med andre barn»

Ut fra dette sitatet kan vi se at å samtale med barna, enten om det skulle være i en vanlig samtale eller i samlingsstund, gjør at barna får en forståelse og utvikler kompetansen i forhold til et bestemt tema. Det Barnehage 2 underbygger intervjuet med er at personalet i barnehagen har som jobb å lære barna om sin egen kropp, blant annet at de skal bli trygg på egen kropp, få en god selvfølelse/tillit til egen kropp og kunne bestemme over sin egen kropp.

Samtlige barnehager forteller i sine besvarelsene at de ofte benytter seg av bøker i samtale om kropp og grenser, noe vi også belyser teorien (se punkt 2.5) Disse bøkene er lett tilgjengelige for barna, og kan bli dratt frem i samlinger ut fra barnas interesser for temaet. En bok som gjenspeiler seg i besvarelsene er boken «Jeg er meg! Min meg» skrevet av Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland.

Vi vil presisere at i forhold til barnehagenes besvarelser om samtale som metodikk, ser vi her at det er mye som stemmer overens med teorien, og at det ikke var noen betydelige nye funn eller spesielt uventede svar vi fikk.

5.2 Voksenrollens betydning i forebygging av seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne

I vår intervjuguide hadde vi ikke spørsmål som gikk på voksenrollen, men vi oppdaget underveis ny kunnskap om nødvendigheten av hvordan de voksne forholder seg til barns seksualitet. Dette var også noe barnehagene formidlet i sine besvarelser.

Videre i drøftingen ønsker vi derfor å se litt på hvilken betydning voksenrollen har i forhold til forebygging av seksuelle overgrep mot barn, begått av voksne. Har dette noe å si for hvilken kunnskap den voksne klarer å formidle videre til barna? Og hvordan forholder de voksne seg til et slikt tema? Friis drar inn viktigheten med å gjøre barna trygge i forhold til egen kropp og grenser (se punkt 2.2.2). Det er derfor viktig at de ansatte fremstår som trygge og gode rollemodeller for barna, da dette kan påvirke hvordan barna tar til seg kunnskapen.

Noen barn er mer aktive og utforskende enn andre i for eksempel lek med seksuelle undertoner (se punkt 2.4). «Det er naturlig og viktig for et barns utvikling at de er nysgjerrig og utforsker» (Skarpsno, 2013, s. 31). Dersom leken blir for voldsom er det viktig at den voksne er bevisst på sin væremåte i forhold til å gi beskjed på en grei måte, uten at barna skal føle skam eller skyld. Dette underbygger Skarpsno (2013, s. 29) med at «reaksjoner fra de voksne rundt barnet er av stor betydning» (se punkt 2.4).

Barnehage 1 har blant annet sagt i sin besvarelse:

«Når barna viser frem underlivet til andre barn i barnehagen, så stopper vi dem på en grei og naturlig måte. Vi ber dem bare om å kle på seg, og gjør ikke noe stor nummer av dette»

Ut fra dette forstår vi det slik at de ansatte i Barnehage 1 er bevisste over sine reaksjoner i møte med barns seksualitet.

En annen barnehage forteller om nødvendigheten ved å ta opp temaet blant personalgruppen, og bli enige om bestemte metodikker, for å møte barns nysgjerrighet på en anerkjennende måte i både formelle og uformelle situasjoner.

Vi tolker det som positivt at barnehagen er opptatt av å ta opp temaet i personalgruppen, ettersom det er viktig å la de ansatte reflektere over blant annet egne holdninger i forhold til barns seksualitet, før en begynner å fokusere på et slikt tema i en barnehage (se punkt 2.3).

«Ved å sette ord på den tause kunnskapen kan vi ble kjent med hva som preger våre handlinger eller mangel på sådan» (Skarpsno, 2013, s. 26).

Denne barnehagen forteller også at det er fokus på at:

«Voksne er bevisste på at de ikke skal avskjære det som tabu, men må på samme tid snakke med barna at det ikke er alt som passer (...). Om barna vil prate om det, er vi åpen for det. Det er fokus på at det ikke er galt å vise hverandre rumpe og tiss, men ikke gjør noe mot noen som ikke vil det»

Ut fra denne besvarelsen tolker vi det som at jo mer bevisste og kunnskapsrike de ansatte i barnehagen er, jo mer positiv innflytelse vil det ha på barna i forhold til selvfølelse, kropp og grenser.

Eli Rygg beskriver hvordan den voksne på en naturlig måte kan imøtekomme barns utforskning av egen og andres seksualitet og samtidig ivareta barnets respekt (se punkt 4.2.2). Videre presiserer Rygg at de voksne ikke må henge seg for mye opp og blir bekymret av barns utforskning i forhold til seksualitet, ettersom de fortsatt er opptatt med å leke og være barn.

I besvarelsene vi har fått av de øvrige barnehagene, har vi tolket det slik at barnehagene er bevisste i forhold til voksenrollen og hvordan de opptrer i et slikt forebyggende arbeid. Dette var som nevnt i begynnelsen av kapitlet, ny kunnskap som vi hadde forventet å få konkrete svar på. Dette er noe vi ser i etterkant at vi burde hatt med i intervjuene, ettersom vi tolker voksenrollen som en viktig brikke i forhold til slikt arbeid.

5.3 Barnehageansattes kunnskap per i dag

Etter endt skriftlige intervju fikk vi besvarelser som ikke var forventet i forhold til barnehageansattes kompetanse om temaet forebygging av seksuelle overgrep, og hvordan det kan påvirke arbeidet i selve barnehagen. Dette ble ny kunnskap for oss, ettersom den teorien vi allerede har benyttet oss av, belyser i liten grad nødvendigheten rundt barnehageansattes kompetanse om temaet. Noen barnehager forteller at de ikke har nok kunnskap til å kunne ta opp temaet sammen med barn, mens andre kommuner har hatt fokus på temaet i flere år i barnehagene.

Vi tolker ut fra besvarelsen til Barnehage 1, at denne barnehagen er kommet langt med tanke på ansattes kunnskaper og kompetanse om temaet. I et av svarene kan vi se hvor reflektert og tilstedeværende den ene pedagogen er. Pedagogen legger merke til at barn er nysgjerrige og

om det skulle oppstå noe i barnehagen, sier de til barna på en grei måte at de skal stoppe, i stedetfor å gjøre skam på det. Vi tolker det som at pedagogen har nok kunnskap og er klar over hvordan denne skal brukes i rett sammenheng til rett tid. Denne barnehagen viser å være rustet i forhold til nok kompetanse på temaet.

Utfra alle besvarelsene ser vi forskjeller på både fokus og ansattes forhold til temaet. Barnehage 1 har som følge av stort fokus en positiv erfaring i forhold til å arbeide med dette i barnehagen. Dette er en motsetning fra Barnehage 3, som sier de arbeider med forebygging av seksuelle overgrep på et kommunalt nivå.

Barnehage 1 begrunner sitt arbeid med forebygging av seksuelle overgrep med forskning som samsvarer med teorien vi har funnet om at barn som lærer tidlig om forplantningsprosessen, kan også tidligere fortelle at de har vært eller blir utsatt for overgrep (Austegard, 2015) (se punkt 2.2).

På en annen side har Barnehage 3 rett, ettersom det er viktig med nok kompetanse om temaet seksualitet, før en skal videreformidle dette til barn. Margrete Wiede Aasland forteller derimot at det er ingen grunn til å si at en ikke kan nok, ettersom det finnes enkle bøker om hvordan voksne kan samtale med barn om dette temaet (se punkt 4.2.3). Det kan virke som at det i stor grad handler om å ta initiativ og være åpen for å lære om temaet, ettersom det ifølge Aasland ikke er mangel på bøker som er tilgjengelige.

Grunnen for at barnehageansatte føler de har for lite kunnskap og vegrer seg fra temaet, kan være balansegangen mellom å lære og å skremme barna, som Barnehage 2 nevner i sin besvarelse: «Temaet er veldig diffust og fjernt for barn, og det handler om å finne balansegangen for å ikke skremme barna». Dette er noe man bør ta hensyn til, men heller ikke la det sette stopper for å lære barn om seksualitet. «Vi kan snakke med barn uten å skremme dem, de handler om å gjøre barna kompetente» (Tromsø kommune, 2011, s. 15) (se punkt 2.8).

Alle besvarelsene viser stort sett til at barnehagene har mer eller mindre fokus på forebygging av seksuelle overgrep ved hjelp av bl.a. samtale og bøker. Noen barnehager har større fokus på temaet som følger av kommunens satsningsområde, mens andre barnehager føler de ikke er kompetente nok til å snakke med barn om seksualitet.

5.4 Reliabilitet og validitet

I vår bachelor benytter vi oss av kvalitativ forskningsintervju. Disse kan resultere i feilkilder som er knyttet både til reliabiliteten og validiteten i oppgaven. Spørsmålene knyttet til intervjuet, både det skriftlige og dem vi intervjuet, kan være formulert uklart slik at respondenten kan ha misforstått dem. Dette kan ha ført til misvisende svar (Løkken & Søbstad, 2013, s. 112).

Når det gjelder reliabiliteten i resultatene, er det viktig at materialet blir pålitelig ved at respondentene snakker sant. Vi tenker at noen kanskje vil fristes til å fremstille det slik at de har et sterkere fokus på temaet enn det de faktisk har. Ettersom vi har intervjuet høyt utdannede og tillitvekkende fagpersoner, vurderer vi det slik at det er usannsynlig at de bevisst har fordreid svarene de har gitt. Dermed oppfatter vi reliabiliteten som tilfredsstillende. I tillegg har en barnehage innrømmet at de ikke har nok kompetanse til å arbeide målrettet med dette temaet, og en slik ærlighet forsterker konklusjonen vår om at reliabiliteten er god.

Selve målet med de skriftlige intervjuene var å finne ut hvilke metodikker barnehageansatte kan bruke eller benytter seg av per i dag når de skal bevisstgjøre barn 4-6 år om egen kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep, begått av voksne. Spesielt var det en barnehage som ga en detaljert beskrivelse av et opplegg de hadde brukt i det forebyggende arbeidet. Vi mener vi har fått et godt svar på vår problemstilling gjennom det svaret denne barnehagen ga oss, men at enkelte av svarene kunne ha vært mer utdypet. Det er et tegn på at validiteten i resultatene er bra fordi validiteten sier noe om samsvaret mellom det vi ville finne ut noe om og det vi faktisk har funnet ut. I følge Ringdal (2007, s. 221), handler validitet grovt sett om en faktisk måler det en har sagt at en skal måle.

I etterkant ser vi at vi kunne ha styrket validiteten ved å legge ved en begrepsavklaring på hva vi har lagt i begrepene i problemstillingen da vi sendte ut spørreskjemaene. Dette burde vi ha gjort for at alle deltagerne skulle oppfatte begrepene så likt som mulig. Dermed ville validiteten ha blitt enda høyere. Vi mener likevel at alt tyder på at fagpersonene har skjønnet hva vi har ment med begrepene. Dermed konkluderer vi med at validiteten er tilfredsstillende ettersom svarene vi har fått samsvarer godt med problemstillingen selv om beskrivelsen av de ulike metodikkene de ansatte brukte kunne vært mer utdypet og detaljert.

På grunn av tidsbegrensingene vi har arbeidet innenfor, har vi ikke hatt mulighet til selv å intervju de ansatte i barnehagene, noe vi ser i ettertid hadde vært bra med tanke på å få frem

mer utfyllende og detaljerte svar. Det hadde også gitt muligheter for oppfølgingsspørsmål. Dersom vi hadde vært tilstede mener vi at vi også på den måten kunne hevet validiteten i oppgaven vår. Alt i alt mener vi at både reliabiliteten og validiteten i oppgaven vår er tilfredsstillende.

6.0 Avslutning og veien videre

Gjennom vår forskning ønsket vi å finne svar på hvilke metodikker som allerede fantes for å bevisstgjøre barn i 4-6 årsalderen om egen kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep, begått av voksne. Fremgangsmåten vi benyttet oss av gjennom prosessen var det kvalitative forskningsintervjuet. Vi kontaktet på forhånd barnehager via e-post, som bevisst arbeidet med temaet, for å kvalitetssikre besvarelser i forhold til vår problemstilling som var *«Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i 4-6 årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep mot barn?»*.

Deretter sendte vi ut intervjuguide som fokuserte på ulike metodikker, samt fremgangsmåter. I tillegg til å sende skriftlig intervju via e-post, gjorde vi også et intervju i en barnehage. Her gikk vi inn med et åpent sinn på lik måte som det skriftlige, og prøvde å forholde oss så nøytrale som mulig for å ikke påvirke besvarelsene.

Ut fra intervjuene, forventet vi å få mer fylldige og detaljerte metoder enn det vi allerede hadde funnet ut via litteraturen og forskningen på temaet forebygging seksuelle overgrep, begått av voksne, per i dag. På grunn av lite og diffust forskning og forklaring av metodikker samt fremgangsmåter for å lære barn om kropp og grenser, kontaktet vi forfatterne av boken *«Jeg er meg! Min meg»*, Eli Rygg og Margrete Wiede Aasland. Disse er sentrale fagpersoner med mye kunnskap og kompetanse i forhold til å bevisstgjøre barn om kropp og grenser.

Vi ønsket i vår forskning å finne svar på metodikker og framgangsmåter de ansatte i barnehagen kunne bruke for å bevisstgjøre barn om kropp og grenser, men oppdaget også betydningen av voksenrollen i et slikt arbeid. Vi ser ut fra resultatene og teori at både strukturert og spontant samtale mellom barn og voksne, er den metodikken som utmerker seg best som fremgangsmåte.

Vi ser i etterkant at vi kunne ha utformet flere spørsmål som gikk på blant annet voksenrollen og lek som metodikk i dette type arbeid. Videre kunne vi deretter forsket på hvordan voksenrollen i denne type arbeid påvirker mottageligheten hos barna i forhold til formidling. Claussen mener at måten voksne kommuniserer med barn på påvirker meningsinnholdet på hvordan barnet tar til seg ny kunnskap og at relasjonen mellom barn og voksen har mye å si i forhold til hvordan barnet formidler seg (Claussen, 2008, s. 93).

Ut fra teorien om lek som metodikk ser vi nå at vi burde ha spurt barnehagene konkret om deres erfaring rundt dette. Per i dag er det ikke forsket mye på denne type metodikk, men

forskere mener at barns seksuelle leker bør sidestilles med alle andre dagligdagse leker i barnehagen (se punkt 2.2.2). Dette hadde vært interessant å forsket videre på.

I tillegg til å bevisstgjøre barn om kropp og grenser for å forebygge seksuelle overgrep, mener vi også at en viktig del av dette arbeidet er å belyse overfor barna hvem de skal snakke med. I en slik situasjon er det nok nødvendig at barnet føler god trygghet til tillitspersonen han eller hun er fortrolig med. Vi tror det spiller en rolle at barnet forsikres om at personen de forteller til ikke forsvinner etter at en hemmelighet har blitt fortalt, da dette kanskje kan oppleves som skummelt for barnet.

Et annet punkt vi ser i etterkant som er en vesentlig brikke i et slikt forebyggingsarbeid er samarbeidet mellom barnehage og foreldre. Hva tenker foreldrene om at barnehagen tar opp et slikt tema med deres barn? Vi mener det trossalt er foreldrene som har hovedansvar for barnet, og dermed bør barnehagen involvere foreldre og foresatte før de setter i gang et slikt arbeid.

Gjennom hele prosessen har vi tatt til oss mye kunnskap, lært mye og ikke minst ser vi i større grad betydningen ved et slikt forebyggingsarbeid. Dette er noe vi kommer til å ta med oss videre som fremtidige pedagoger når vi nå skal ut i arbeidslivet. Vi håper denne oppgaven kan belyse nødvendigheten for slikt arbeid, og at samfunnet vinner over tabuen og sperrene mange barnehageansatte kanskje har, og som følge av dette unngår å samtale med barn om kropp og grenser.

Litteraturliste

- Almås, E. (2016, 28. januar). *Tabu*. Hentet fra <https://sml.snl.no/Tabu>
- Antonsen, F. (2015, 26. mars). *La barna leke seksuelle leker: Åpenhet om seksualitet begrenser overgripernes handlingsrom*. Hentet fra <http://barnehage.no/pedagogikk/2015/03/-la-barna-leke-seksuelle-leker/>
- Austegard, S. A. (2015, 22. mai). *Vi må snakke med barn om overgrep*. Hentet fra <https://www.nrk.no/ytring/vi-ma-snakke-med-barn-om-overgrep-1.12373274>
- Barnestemmen. (2013). *Bokpakken Vonde hemmeligheter – et enkelt verktøy til vanskelige tema*. Hentet 27. oktober fra <http://www.barnestemmen.no/>
- Busch, T. (2013). *Akademisk skriving: for bachelor- og masterstudenter*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Clancy, A., Kvello, Ø., Neverdal, S., & Schjelde, J. T. (2015). *Kunnskapsoversikt om og forebygging av seksuelle overgrep mot barn og unge*. (nr. 2015/01). Harstad: Høgskolen i Harstad.
- Claussen, C. J. (2010). *Det er noe med den ungen: Fra bekymring til handling* (2. utg.). Oslo: Sebu forlag.
- Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving* (5. utg.). Oslo: Gyldendal akademisk.
- Fossbråten, L., & Hårberg, B. G. (2011, 13. desember). *Seksualitet i alderen 1-4 år*. Hentet fra <http://ndla.no/nb/node/47799?fag=51>
- Fossbråten, L., & Hårberg, B. G. (2016, 27. juli). *Seksualitet i alderen 4-6 år*. Hentet fra <http://ndla.no/nb/node/47821?fag=51>
- Helland, Ø. A. (2015, 7. mai). *Slik snakker du med barn om overgrep*. Hentet fra <http://www.nordlys.no/barn/kriminalitet/slik-snakker-du-med-barn-om-overgrep/s/5-34-148879>
- Killén, K. (2010). *Sveket II: Ansvar og (be)handling*. Oslo: Kommuneforlaget.
- Kvam, H. M. (2001). *Seksuelle overgrep mot barn*. Oslo: Universitetsforlag.
- Langfeldt, T. (1986). *Barns seksualitet* (2. utg.). Oslo: Pedagogisk forum.
- Lehn, W. E. (2016, 8. februar). *Hvordan kan barn fortelle om seksuelle overgrep når kropp er et tabu?* Hentet fra <http://barnehage.no/helse/2016/02/hvordan-kan-barn-fortelle-om-seksuelle-overgrep-nar-kropp-er-et-tabu/>
- Løkken, G., & Søbstad, F. (2013). *Observasjon og intervju i barnehagen* (4. utg.). Oslo: Universitetsforlaget.

- NSD (u.å). *Personvernombudet for forskning*. Hentet 16. oktober 2016 fra:
http://www.nsd.uib.no/personvern/meldeplikt/vanlige_sporsmal.htm
- Postholm, M. B., & Jacobsen, D. J. (2014). *Læreren med forskerblikk: Innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Ringdal, K. (2007). *Enhet og mangfold*. Bergen: Fagbokforlaget.
- Ringerike kommune. (2015, 26. oktober). *Rutine og veileder for håndtering av mistanke om seksuelle overgrep i barnehage*. Hentet fra
<http://www.ringerike.kommune.no/Documents/Barnehage/Rutiner%20Ringerike%20kommunes%20barnehager%20-%20mistanke%20om%20seksuelle%20overgrep.pdf>
- Ryen, A. (2002). *Det kvalitative intervjuet: Fra vitenskapsteori til feltarbeid*. Bergen: Fagbokforlaget
- Rygg, E., & Aasland, W., M. (2016). *Jeg er meg! Min meg: En bok om kropp, gode og vonde følelser, ulovlige hemmeligheter og berøringer*. Oslo: Cappelen damm.
- Samuelson, A. J., & Hansen, F. (2016, 12. april). *Lærer 5-åringer om incest*. Hentet fra
<https://www.nrk.no/vestfold/lettere-a-avdekke-seksuelle-overgrep-i-barnehagen-enn-pa-skolen-1.12895345>
- Sandgrind, W. S. (2016, 31. mai). *Lær barna om kropp og seksualitet*. Hentet fra <http://www.barnehage.no/helse/2016/05/-lar-barna-om-kropp-og-seksualitet/>
- Skarpsno, E. H. (2013). *Barn og seksualitet*. Oslo: Sebu forlag.
- Stine Sofies Stiftelsen. (u.å). *Hva gjør Stine Sofies Stiftelsen?* Hentet 24. oktober 2016 fra:
<http://stinesofiesstiftelse.no/index.php?pageID=288>
- Straffeloven. (2005). *Lov om straff*. Hentet fra: https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-05-20-28/KAPITTEL_2-11?q=#KAPITTEL_2-11
- Søfteland, S. (2005). *Seksuelle overgrep: Fra privat avmakt til tverretattlig handlekraft*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Tromsø kommune. (2011). *Veileder for håndtering av mistanke om seksuelle overgrep i barnehage og skole/SFO*. Hentet fra
<https://www.custompublish.com/getfile.php/1892740.1308.bqvdxeyybq/Veileder+seks+overgrep+bhg+skole.pdf?force=1&3&>
- Visjø, T. C., & Ege, T. R. (2015, 24. mai). *Slik forebygger barnehagene overgrep*. Hentet fra <http://www.vg.no/nyheter/innenriks/krim/slik-forebygger-barnehagene-overgrep/a/23457509/>

Vedlegg 1. Søknad om deltagelse

Søknad om deltagelse i bacheloroppgave

Hei!

Vi er to barnehagelærerstudenter som går siste året ved Høgskolen Stord/Haugesund, og er i full gang med en bacheloroppgave. Temaet vi har valgt er barn og seksualitet, og det er ikke forsket så mye på dette. Vi har valgt å bruke kvalitativ forskningsmetode, der vi ønsker å intervjuere styrer og pedagogisk leder på storbarnsavdeling. På grunn av avstandene håper vi at det vil la seg gjøre å bruke skriftlig intervju.

På bakgrunn av dette søker vi altså deltakere som har følgende kriterier:

- Styrer i barnehage
- Pedagogisk leder med formell pedagogisk utdanning (førskolelærer/barnehagelærer)

Bakgrunn og formål

I dagens samfunn er det per i dag mye tabu rundt seksuelle overgrep, samt seksualitet hos barn. På bakgrunn av dette ønsker vi i vår bacheloroppgave å forske på hva de ansatte i barnehagen kan gjøre for å forebygge seksuelle overgrep begått av voksne.

Ettersom det blant annet er dokumentert at barn som tidlig lærer om forplantingsprosessen, samt forskjeller på hva som er naturlig og hva som er ulovlig, tidligere vil fortelle om de har blitt eller blir utsatt for overgrep (Austegard, 2015), kan det være en oppgave for barnehagen å formidle kunnskap om dette temaet for barna i barnehagen. I forbindelse med vår bacheloroppgave ønsker vi derfor å gjøre et skriftlig intervju til ansatte i barnehager som har fokus på metodikker som brukes for å formidle denne kunnskapen til barna.

Vi er på let etter en metodikk eller «fremgangsmåte», for hvordan de som arbeider med barn kan forholde seg til temaet, samt snakke med og lære barn om seksualitet og egne grenser. Vår problemstilling for bacheloroppgaven ble derfor «*Hvordan kan de ansatte i barnehagen bevisstgjøre barn i 4-6 årsalderen om kropp og grenser, for å forebygge voksnes seksuelle overgrep mot barn?*».

Dette skrivet er en søknad til deres barnehage om å delta i vårt skriftlige forskningsintervju, for å finne svar på vår problemstilling. Vi ønsker, som nevnt tidligere, å intervjuere både styrer og pedagogisk leder dersom dette er mulig.

I forhold etiske retningslinjer rundt dette skriftlige intervjuet, vil alle svar på spørsmålene samt barnehagen anonymiseres i resultat- og drøftingsdel av oppgaven vår, slik at det ikke vil være mulig å spore informasjon tilbake til den enkelte barnehage.

Etter endt oppgave, samt vurdering (januar 2017), vil all informasjon bli makulert og slettet. Det vil kun være vi som forskere som har tilgang til denne informasjonen. Det er fint om du signerer vedlagt samtykkeerklæring, om du ønsker å delta i vår forskning, og sender svar snarest mulig.

Om du har spørsmål er vi tilgjengelig på telefon eller e-post.

Vår veileder gjennom bacheloroppgaven er Kjell Bjørn Minde, førsteamanuensis ved Høgskolen Stord/Haugesund. Han kan nåes på kjell.minde@hsh.no

Samtykkeerklæring

Jeg er villig til å delta i forskningsintervjuet og samtykker at den innsamlende informasjonen jeg gir studentene vil bli analysert og er med å danne svar på problemstillingen i bacheloroppgaven. Jeg har mottatt informasjon om hva forskningsintervjuet går ut på og hvilke tema studentene ønsker å forske på.

Dato:..... Signatur:..... Telefonnummer/e-postadresse:.....

Dato:..... Signatur:..... Telefonnummer/e-postadresse:.....

Spørsmål i forhold til kvalitativt intervju

Generelt

- Hva er din stilling i barnehagen?
- Hva er din utdanning?
- Hvor lenge har du jobbet som styrer/pedagogisk leder i barnehagen?
- Har du annen erfaring med barn bortsett fra barnehagesammenhengen?

Spørsmål

- Har dere jobbet sammen med barn om forebygging av seksuelle overgrep i barnehagen? Eventuelt hvordan?
Hvorfor- hvorfor ikke?
- Bevisstgjør barnehagen barna om seksuelle overgrep, begått av voksne?
- Eventuelt hvilke metoder benyttes da?
Hvorfor- hvorfor ikke?
- Hvilken metode og fremgangsmåte jobber barnehagen med for å bevisstgjøre de ulike aldersgruppene om kropp, grenser og seksualitet, samt seksuelle overgrep begått av voksne?
- Etter endt eventuelt arbeid, har du merket endringer hos barn som får kjennskap til temaet kontra de som ikke har fått kjennskap til det?
- Hvilke pedagogiske verktøy blir brukt som metode for å lære barna om kropp og seksualitet?
Hvorfor- hvorfor ikke?
- Hvordan forholder du deg (metode/fremgangsmåter) til de uformelle situasjonene i forhold til barns seksualitet?
(Barns spørsmål, seksuelle leker, her-og-nå situasjon)

